

Nota
Herentals – Hofkwartier 20

Jordi Bruggeman

Bornem
2026

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv

Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Jordi Bruggeman

Identificatie van de archeologienota waarvan akte genomen is, die het uitgestelde vooronderzoek als maatregel bevatte: 32606

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2026/12.807/207

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	4
2	Verslag resultaten proefputtenonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens.....	5
2.1	Archeologische voorkennis	6
2.2	Onderzoeksopdracht	7
2.2.1	Vraagstelling en randvoorwaarden.....	7
2.2.2	Beschrijving geplande werken.....	8
2.2.3	Werkwijze en strategie.....	16
2.3	Assessmentrapport.....	23
2.3.1	Methoden, technieken en criteria bij het assessment.....	23
2.3.2	Assessment van de vondsten	23
2.3.3	Assessment van stalen	23
2.3.4	Conservatie assessment.....	23
2.3.5	Assessment van de landschappelijke ligging.....	23
2.3.6	Assessment van sporen.....	33
2.3.7	Assessment van het onderzochte gebied.....	44
2.3.8	Interpretatie, beschrijving van de potentiële kennis, waardering en afweging noodzaak verder onderzoek.....	47
3	Samenvatting.....	49
4	Bibliografie.....	50
4.1	Publicaties.....	50
4.2	Websites	50
5	Bijlagen	51
5.1	Archeologische periodes.....	51
5.2	Plannenlijst.....	51
5.3	Fotolijst	51
5.4	Tekeningenlijst	52
5.5	Dagrapporten	52
5.6	Vondstenlijst	54
5.7	Sporenlijst	55
5.8	Lagenlijst.....	56
5.9	Murenlijst.....	57
5.10	Stalenlijst.....	57
5.10.1	Houtskool	57

1 Inleiding

De nota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen binnen een archeologische zone liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.² Het onderzoek volgt op een archeologienota waaruit de noodzaak van bijkomend archeologisch vooronderzoek bleek.³

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

³ Reyns 2025

2 Verslag resultaten proefputtenonderzoek

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2026G11

Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Betrokken actoren en specialisten met vermelding van hun rol of functie: Jordi Bruggeman (veldwerkleider) en Jef Kennis (assistent-archeoloog)

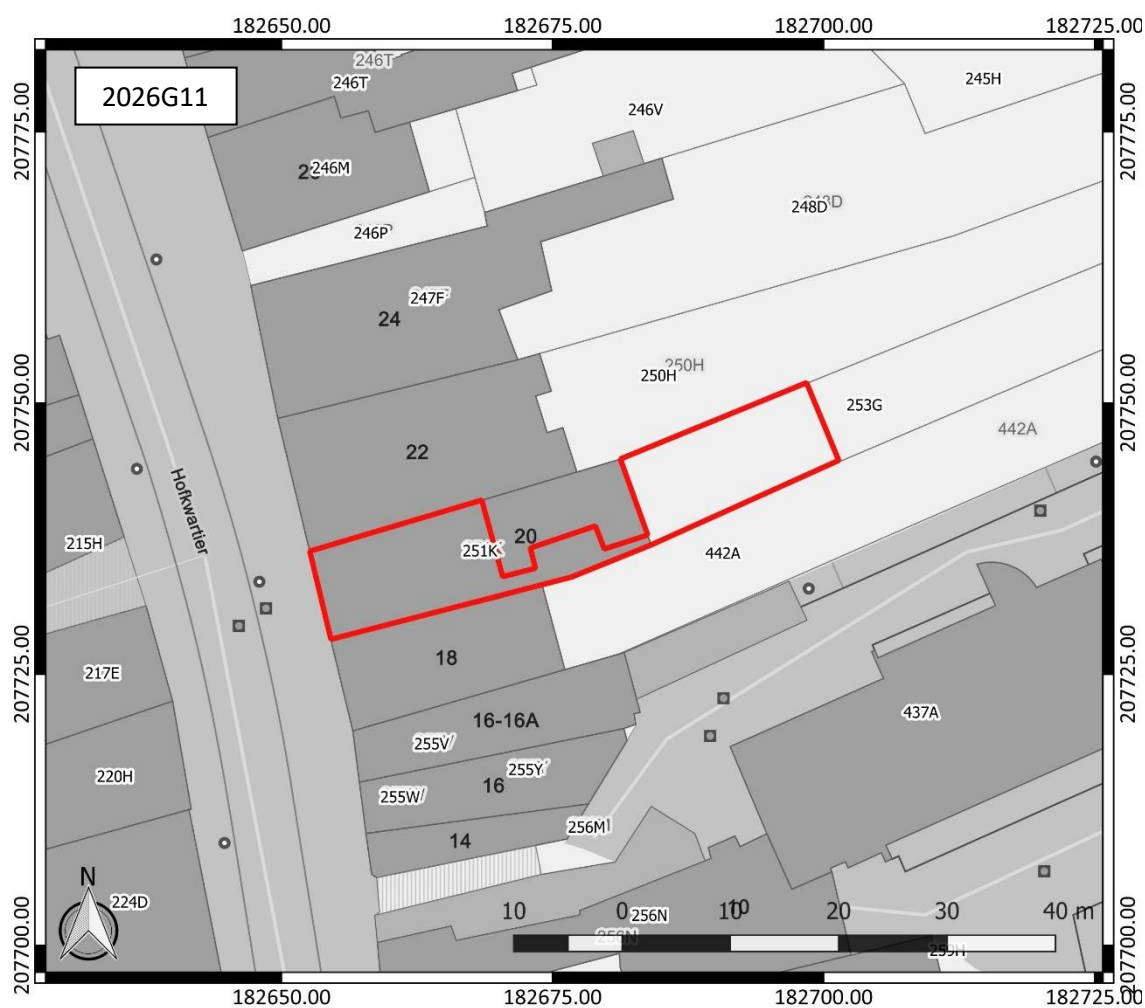
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie Antwerpen, Herentals, Hofkwartier, Augustijnenlaan

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 182652.61, 207728.22
- 182790.02, 207790.89

Kadastrale percelen: Herentals, Afdeling 2, sectie G, nummers 251K en 253G

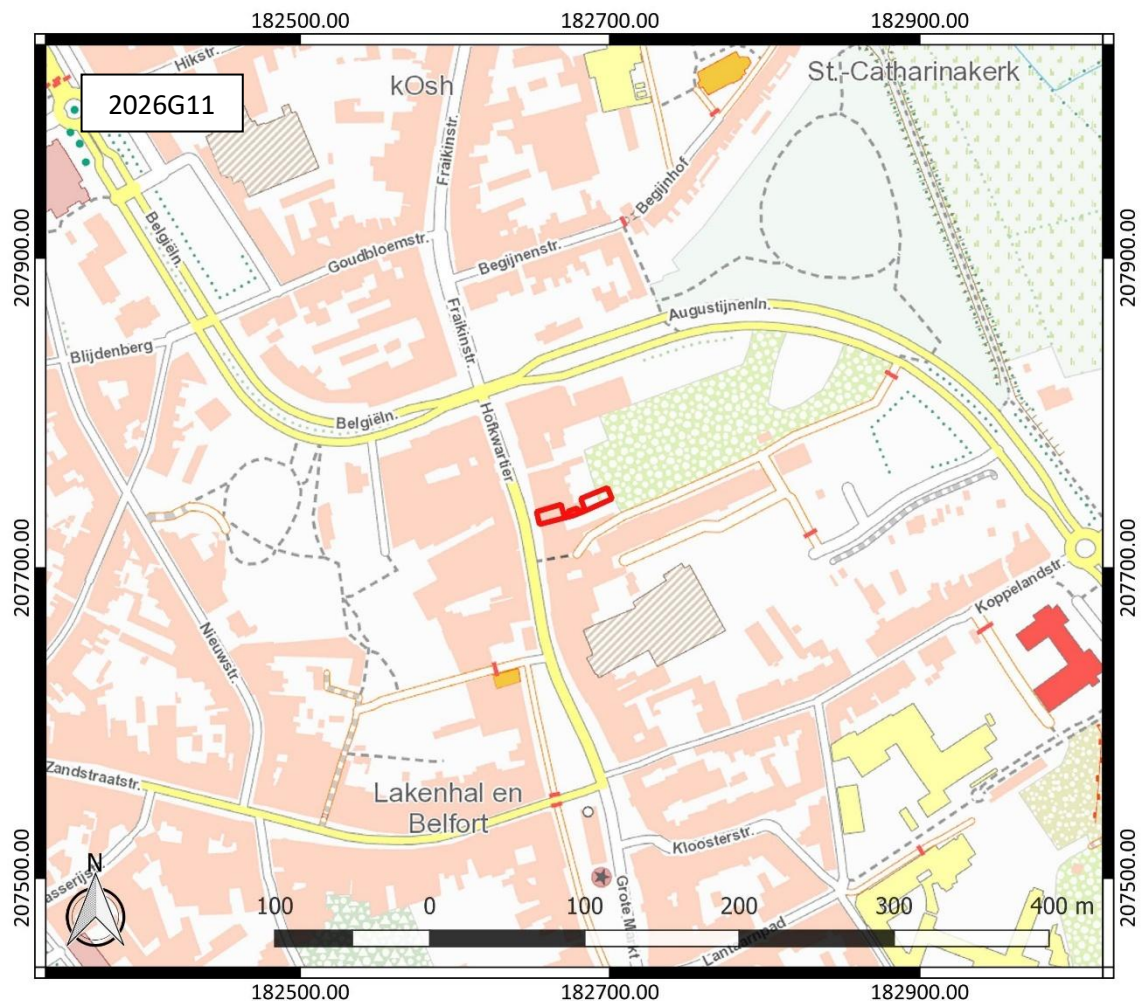
Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 330 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.dov.vlaanderen.be)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 04/09/2026-11/09/2026

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: proefputtenonderzoek, late middeleeuwen, nieuwste tijd, vloeren, woningen, kuilen

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.1 Archeologische voorkennis

Een bureauonderzoek (projectcode 2025B305) werd reeds uitgevoerd.⁴ Het geeft aan dat er voor het onderzoeksgebied sprake is van een duidelijke archeologische verwachting. De ligging van het terrein binnen de historische stadskern van Herentals, reeds gekende archeologische waarden in de omgeving en historische kaarten die de aanwezigheid van historische bebouwing aan de straatzijde tonen, geven aan dat binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische resten uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd kunnen voorkomen.⁵

⁴ Reyns 2025a; Reyns 2025b

⁵ Reyns 2025a, 38

Daarnaast stellen we vast dat het terrein gekenmerkt wordt door een gunstige landschappelijke ligging. Bij archeologisch onderzoek net ten zuiden van het onderzoeksgebied werden zelfs resten van een podzolbodem aangetroffen. Dit maakt dat we momenteel ook nog rekening moeten houden met de mogelijke aanwezigheid van oudere relevante archeologische resten dan de middeleeuwen.

Verder hebben we de reeds bestaande verstoringen in kaart gebracht en daar de impact van de geplande werken tegenover gezet. De geplande werken blijken mogelijk een negatieve impact op het nog aanwezige bodemarchief te kennen. Gezien de archeologische verwachting voor het terrein was daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.⁶

Omdat een complexe verticale stratigrafie verwacht werd, was het aangewezen om meteen over te gaan tot een proefputtenonderzoek. Dit laat zowel toe inzicht te krijgen in de aanwezige stratigrafie en biedt ook inzicht in de bodemopbouw ter hoogte van het perceel in functie van de inschatting van het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites.

2.2 Onderzoeksopdracht

Doel van het proefsleuvenonderzoek is nagaan of er zich archeologische resten bevinden binnen het onderzoeksgebied, om de afweging te kunnen maken wat de versturende impact is van de geplande bodemingreep.

2.2.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Onderzoeksvragen zijn de volgende:⁷

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Waar ligt/lag de hoogste grondwaterspiegel?
- Zijn er nog intacte bodems aanwezig?
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
- Zijn steentijd artefacten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Wat is de datering en afbakening van de concentratie(s) steentijd artefacten?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
- Zijn er resten aanwezig die te verbinden zijn aan de historische bebouwing aan de straatzijde zoals we die kennen van historische kaarten?
- Sluiten de resultaten van het vooronderzoek aan bij de verwachtingen op basis van het bureauonderzoek?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
- Wat is de potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving?
- Is er mogelijkheid tot behoud in situ en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
- Indien behoud in situ van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

Randvoorwaarden: niet van toepassing.

⁶ Reyns 2025a, 38

⁷ Overgenomen uit: Reyns 2025b, 4

2.2.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein werd de bestaande bebouwing gesloopt.⁸ Het oosten van het bestaande gebouw is grotendeels voorzien van een kelderverdieping en er is ook sprake van een beerput en een regenbak. De kelder is voorzien van troggewelven, wat eerder wijst op een 19de-eeuwse datering. De bestaande kelderverdieping kent een verstoringsdiepte van ca. 2,80 m. Bij de sloopwerken zou de bestaande kelder gesupprimeerd worden. Dit wil zeggen dat de bestaande kelder niet uitgebroken wordt, maar opgevuld wordt. Uiteindelijk werd echter toch beslist om de kelder uit te breken.

Na de sloopwerken wordt een nieuw gebouw opgericht, dat eveneens onderkelderd wordt. In het nieuwe gebouw worden een handelspand en drie wooneenheden gerealiseerd. De nieuwe kelder wordt gerealiseerd aan de straatzijde. Ze kent een verstoringsdiepte van ca. 2,91 m tot de bovenzijde van de vloerplaat van de kelderverdieping. De eigenlijke verstoringsdiepte zal dus groter uitvallen. De nieuw aan te leggen afvoerbuizen bevinden zich aan het plafond of in de vloer van de kelder. Er worden geen nutspuiten aangelegd dieper dan de nieuwe of de bestaande kelder.

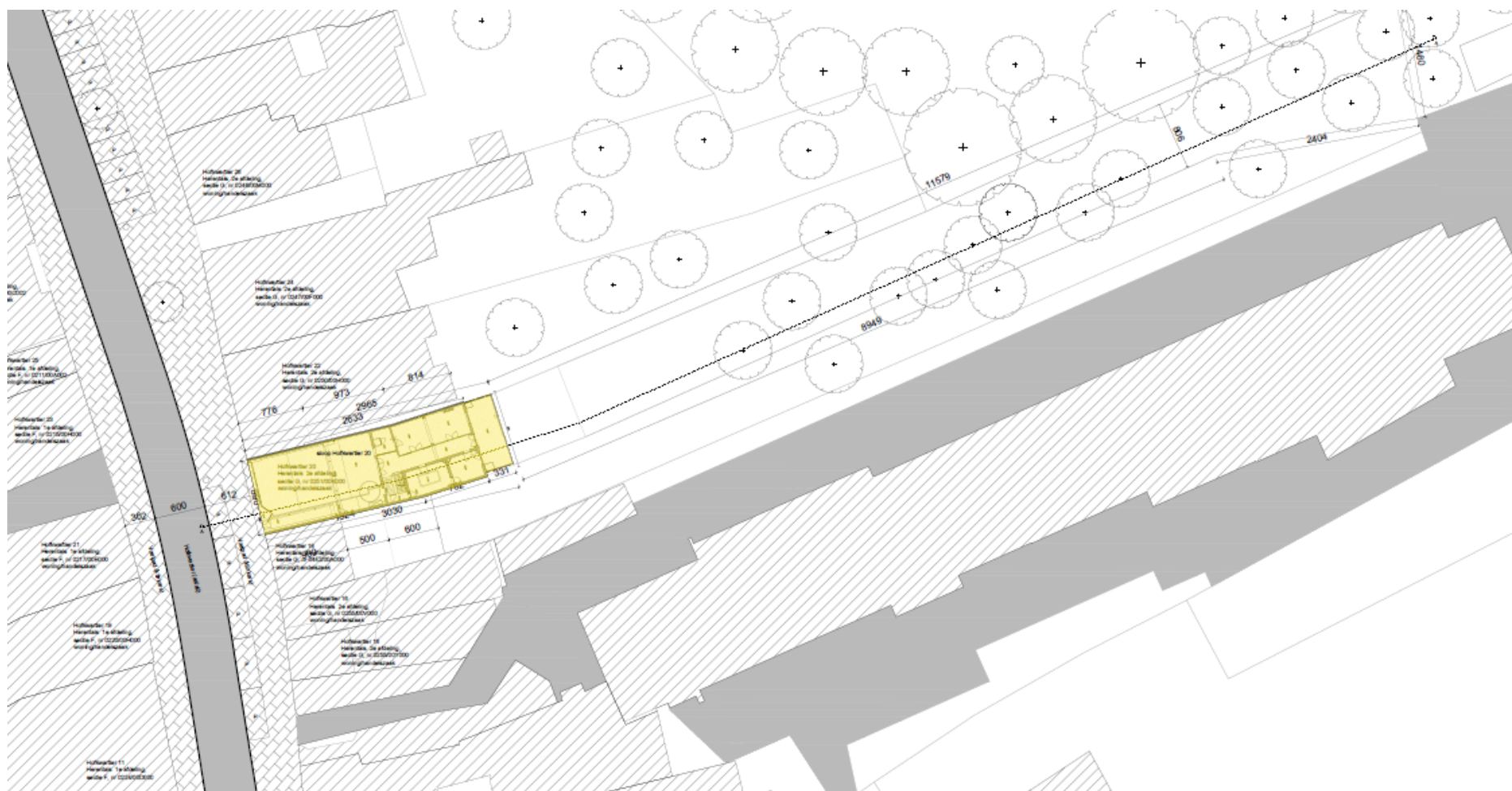
Het niet onderkelderde deel van het gebouw wordt uitgevoerd op een vloerplaat op volle grond. Die zal een verstoringsdiepte van ca. 50 cm kennen. Verder wordt het gefundeerd op funderingsbalken. De effectieve funderingsdiepte ligt nog niet volledig vast en hangt af van de diepte waarop de ondergrond voldoende draagkracht heeft.

De bestaande bomen in het oosten van het terrein blijven behouden. In de tuin wordt nog een wadi aangelegd met een oppervlakte van ca. 18 m² en een diepte tot ca. 30 cm.

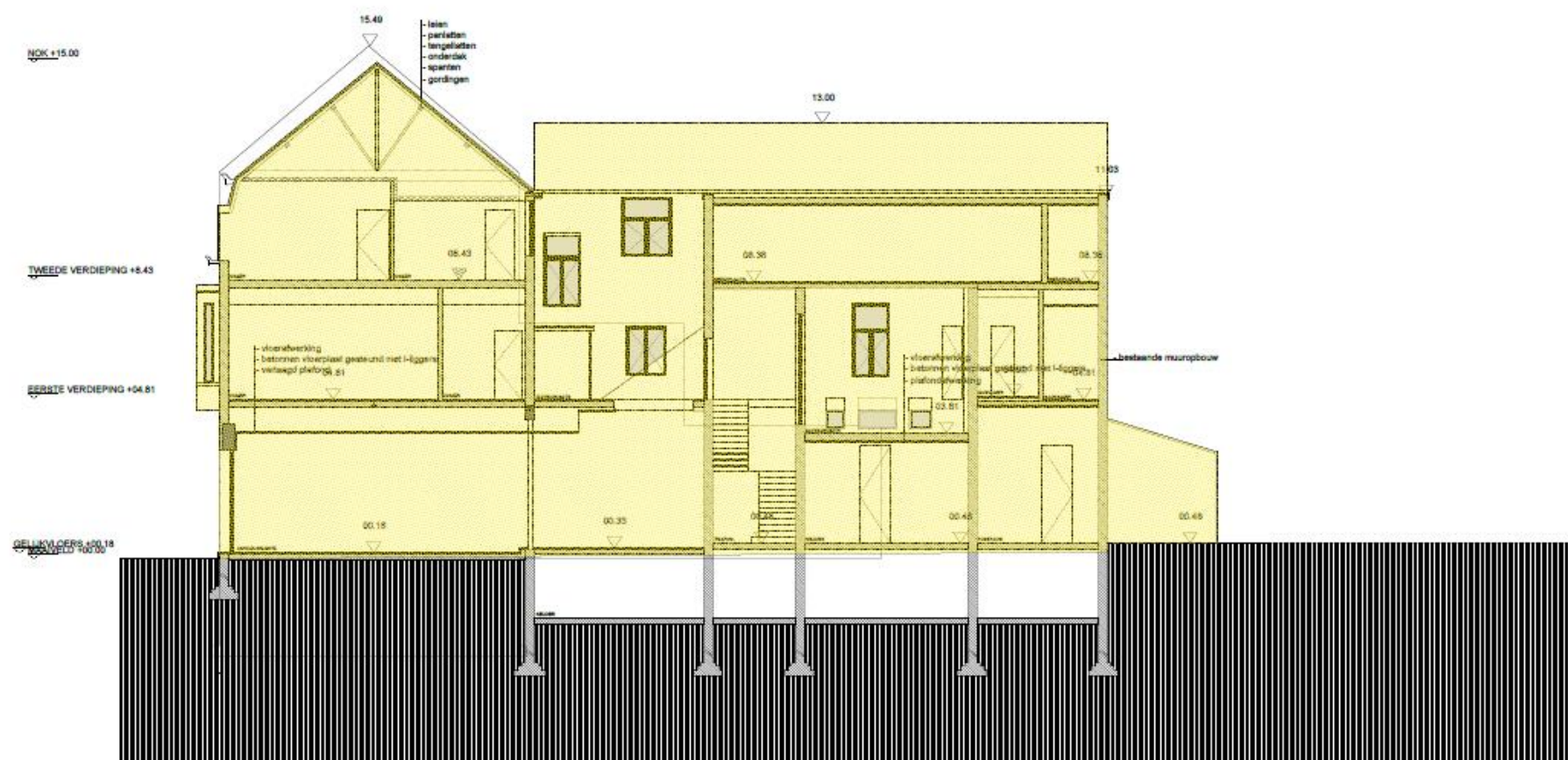

Figuur 3: Foto bestaande kelder

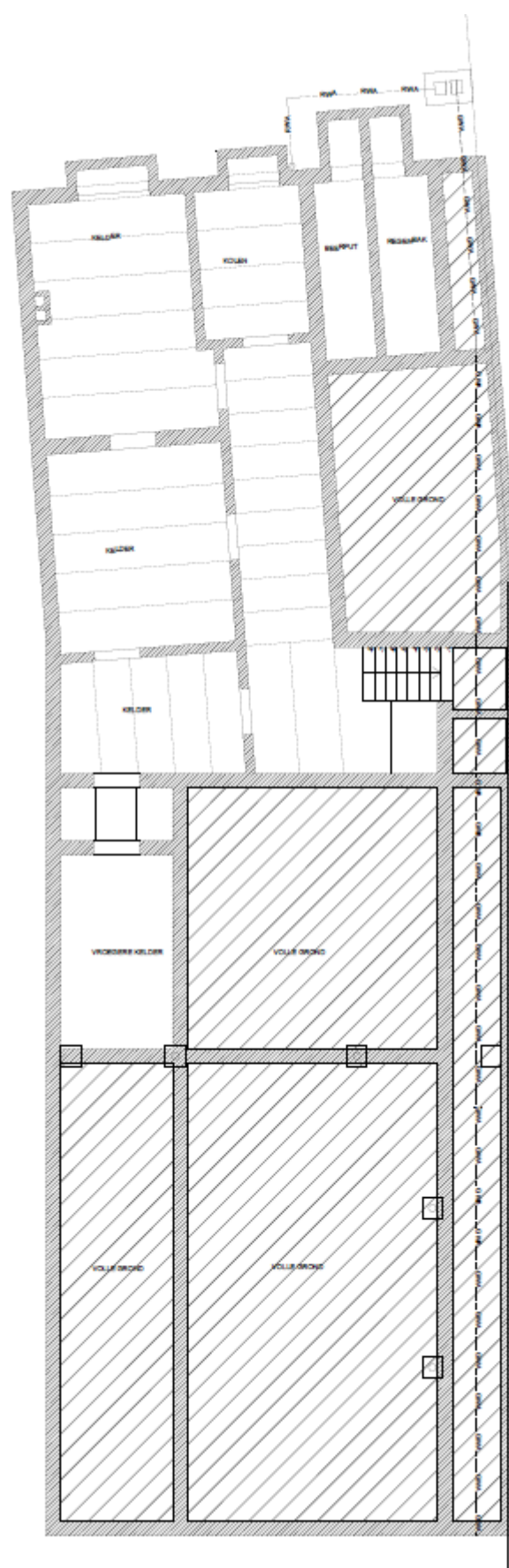
⁸ Beschrijving geplande werken overgenomen uit: Reyns 2025a, 8-15

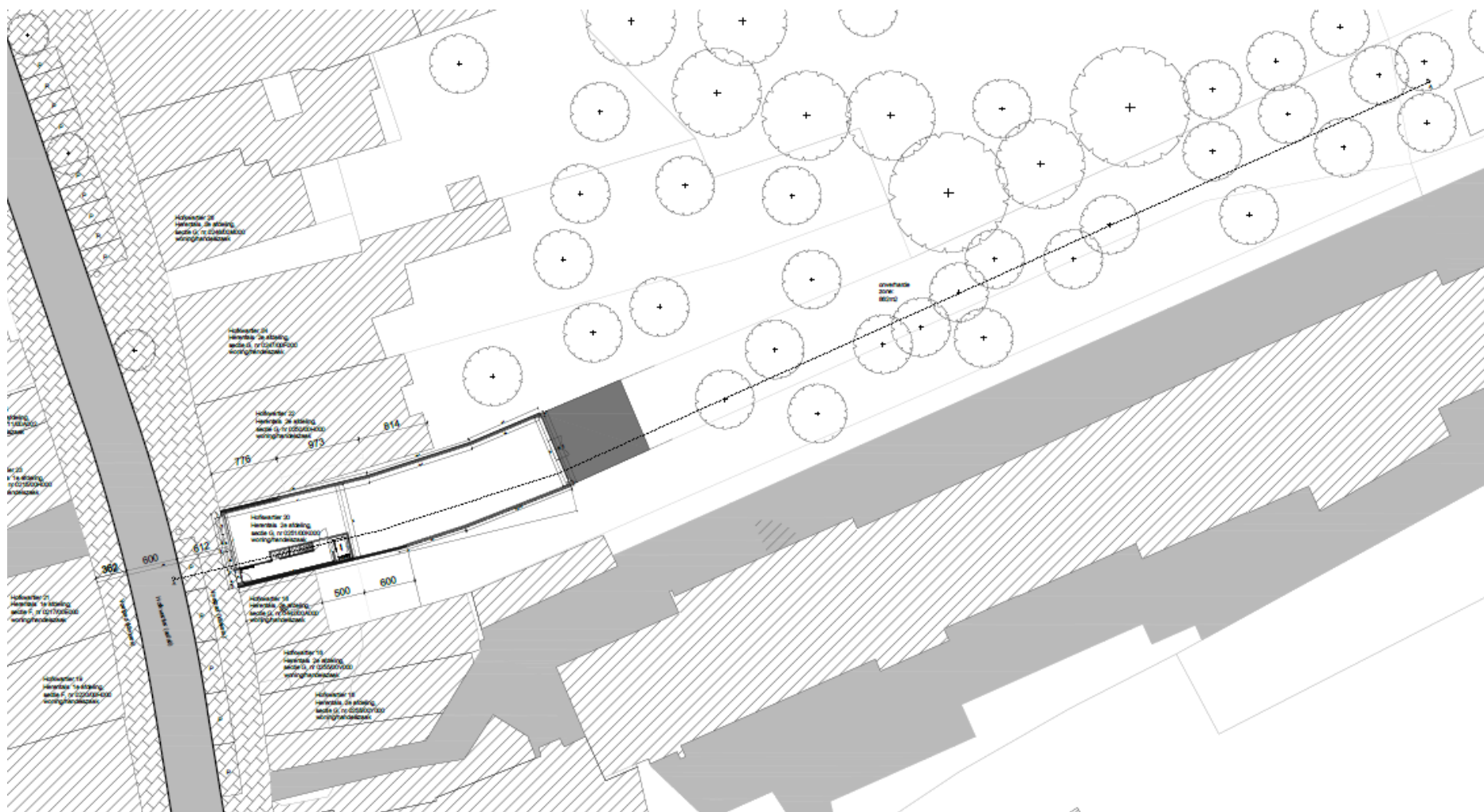
Figuur 4: Inplantingsplan bestaande toestand

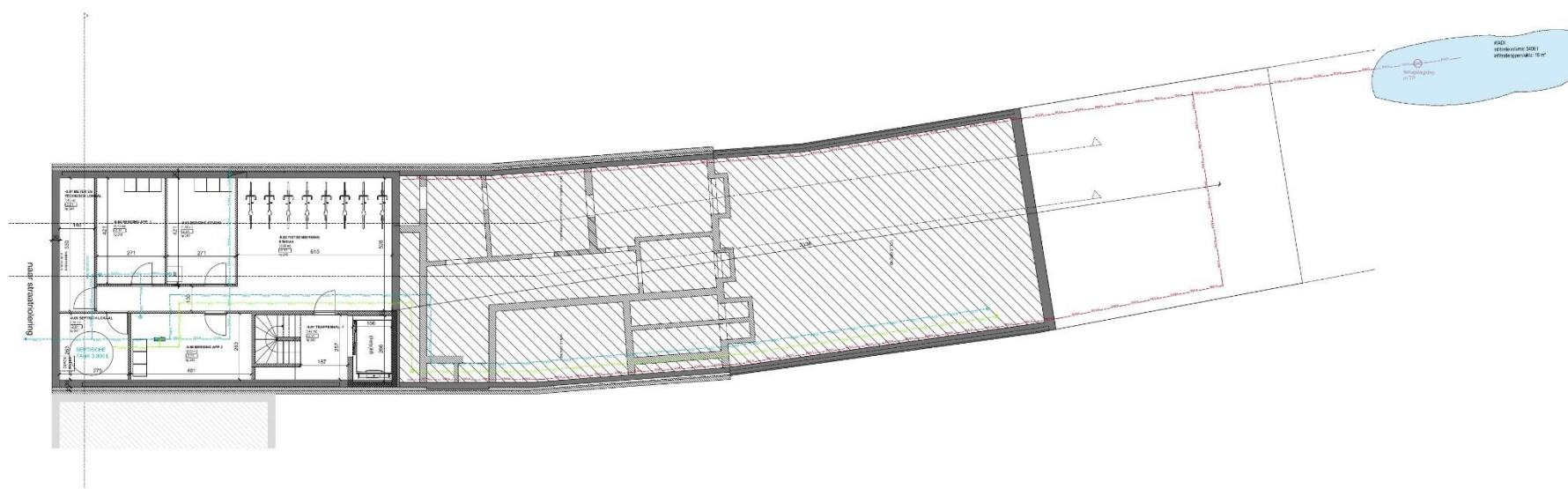
Figuur 5: Snede bestaande toestand

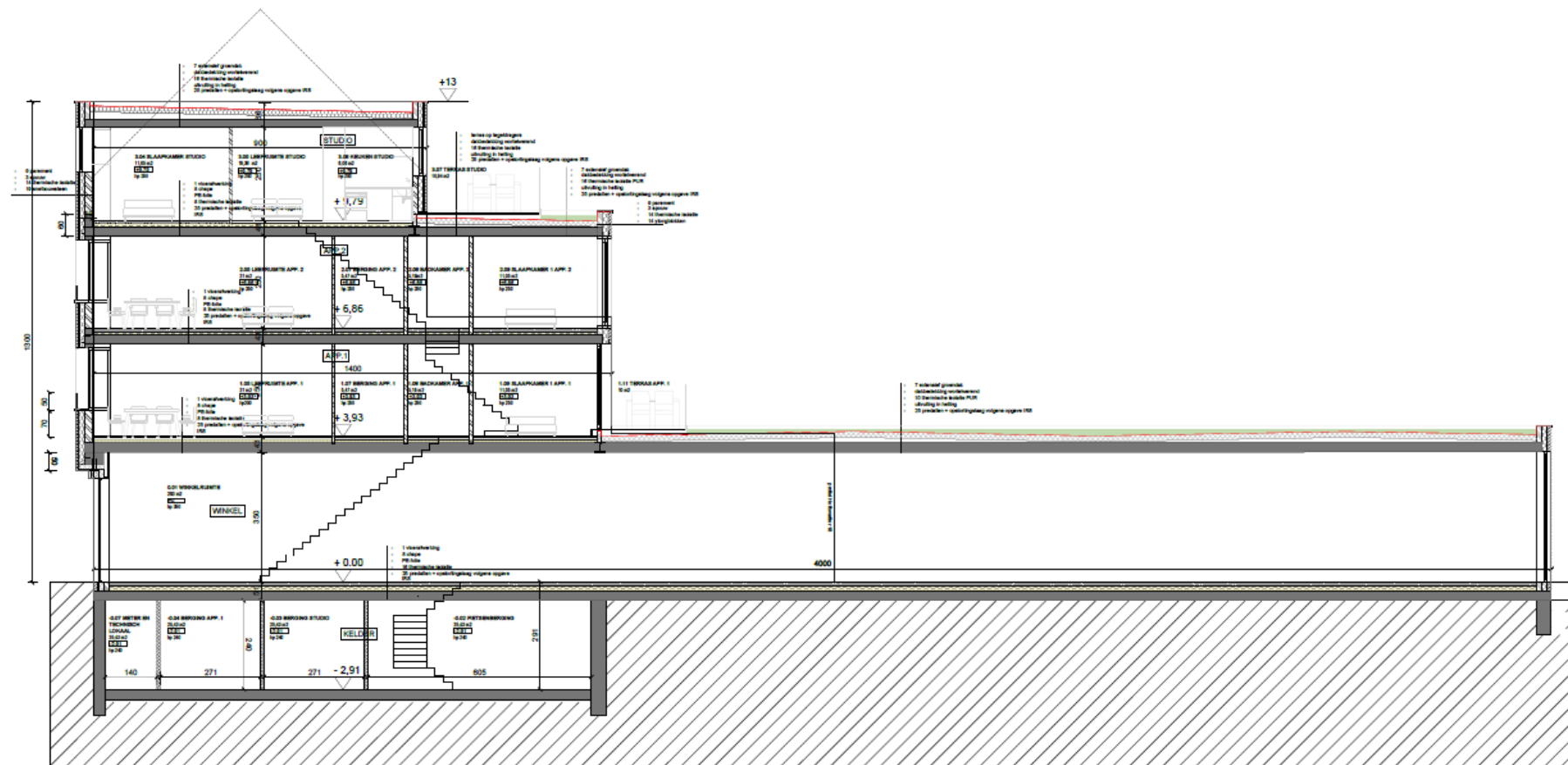
Figuur 6: Kelderplan bestaande toestand

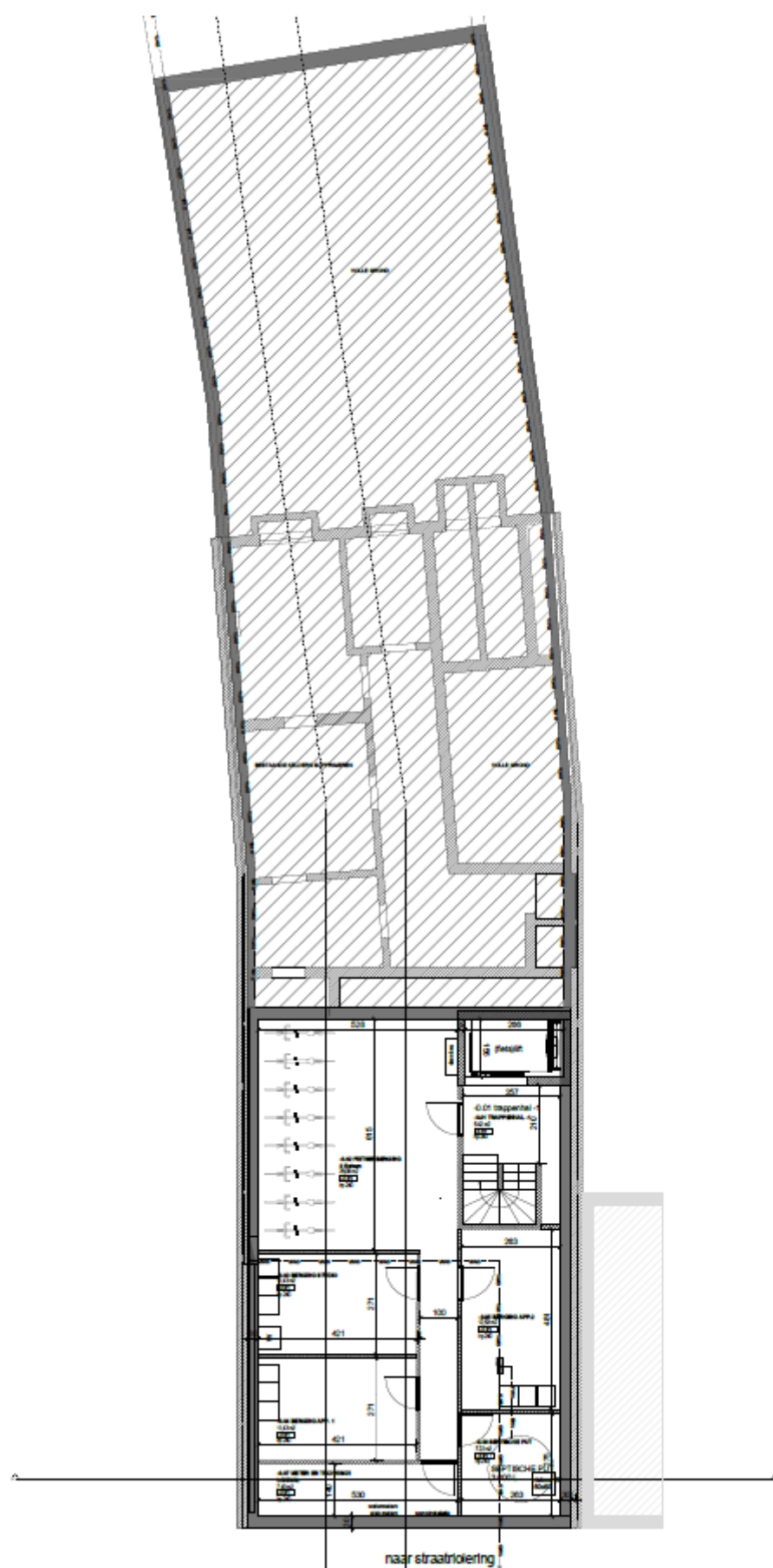
Figuur 7: Inplantingsplan ontworpen toestand

Figuur 8: Rioleringsplan ontworpen toestand

Figuur 9: Snede ontworpen toestand

Figuur 10: Kelderplan ontworpen toestand

2.2.3 Werkwijze en strategie

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, is een proefputtenonderzoek aangewezen. Het is de meest geschikte onderzoeksmethode om het nodige inzicht te bieden in de aard, de omvang, de bewaringstoestand en het potentieel van het aanwezige bodemarchief.

Er werden twee werkputten aangelegd met een noordoost-zuidwest oriëntatie en met afmetingen van ca. 2 m bij 7 m. Bij de zuidwestelijke proefput werd slechts één archeologisch vlak aangelegd, omwille van de aanwezigheid van fragiele resten van zand-/leemvloeren, waardoor de verdere laagopbouw hier geëvalueerd werd aan de hand van bodemprofielen langs de rand van de aansluitende versterking van de recente kelders, om geen verdere verstoring aan het archeologisch bodemarchief te veroorzaken. Bij de tweede werkput werd vanaf het niveau van het eerste vlak de werkput om veiligheidsredenen wat versmald.

Het eerste archeologische niveau bevond zich in werkput 1 op een diepte tussen 36 en 40 cm onder het maaiveld of op een hoogte tussen 14,37 en 14,47 m TAW en in werkput 2 op een diepte tussen 95 en 96 cm onder het maaiveld of op een hoogte tussen 14,18 en 14,19 m TAW.

Het tweede archeologische niveau bevond zich in werkput 1 slechts een tiental centimeter dieper, maar werd om bovengenoemde redenen niet aangelegd. Het tweede archeologische niveau bevond zich in werkput 2 op een diepte tussen 137 en 176 cm onder het maaiveld of op een hoogte tussen 13,38 en 13,76 m TAW. De verschillen in hoogtes zijn te wijten aan het feit dat het terrein afhelt naar het noordoosten toe. In totaal werden tien grondsporen, 18 lagen en zeven muren geregistreerd.

De diepte van de niveaus waarop sporen of vondstenconcentraties aanwezig zijn, werd door de veldwerkleider bepaald op basis van de vraagstelling en onderzoeksdoelen uit het programma van maatregelen.

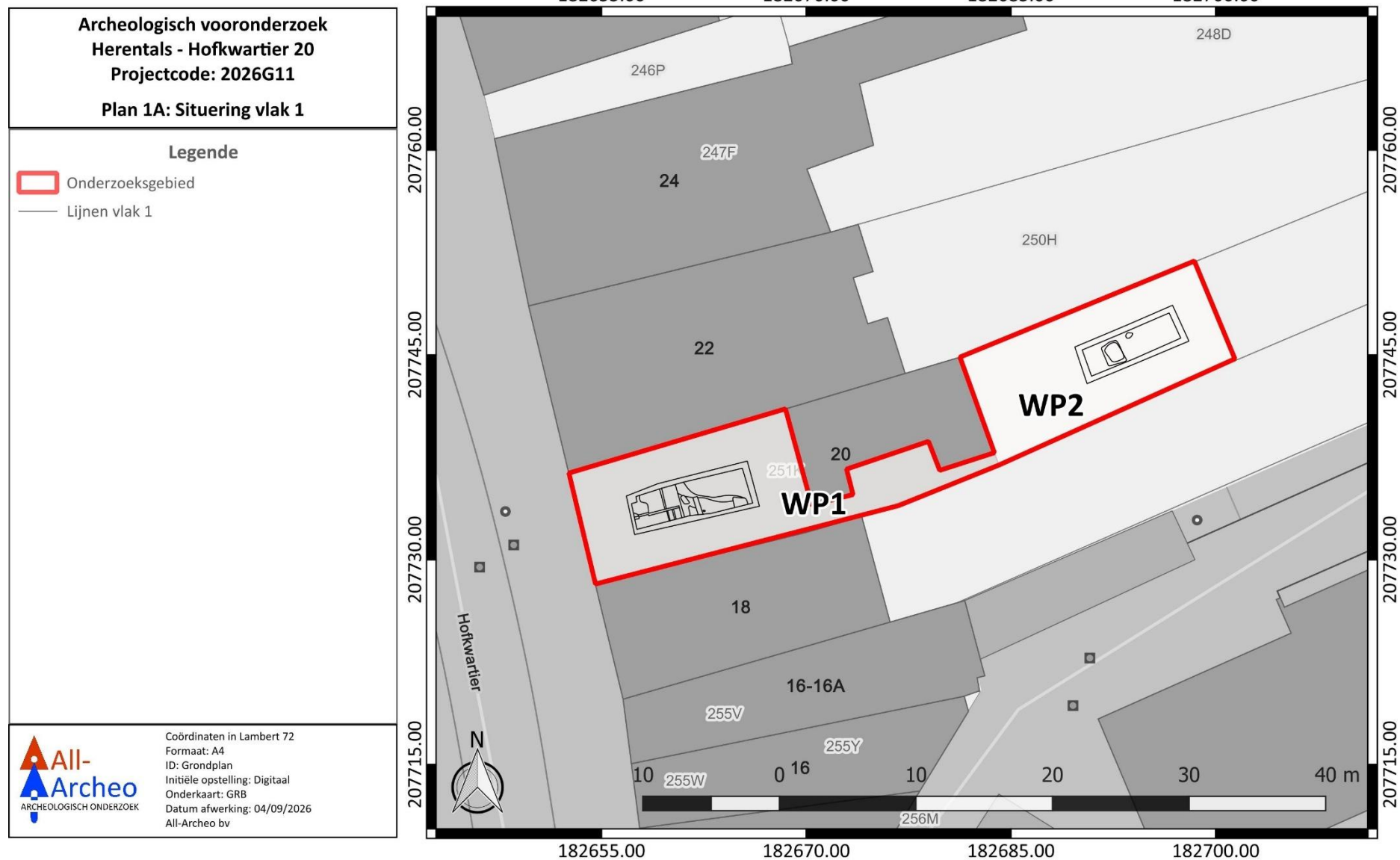
Figuur 11: Toestand zuidwestelijke deel onderzoeksgebied voor aanvang van het proefputtenonderzoek

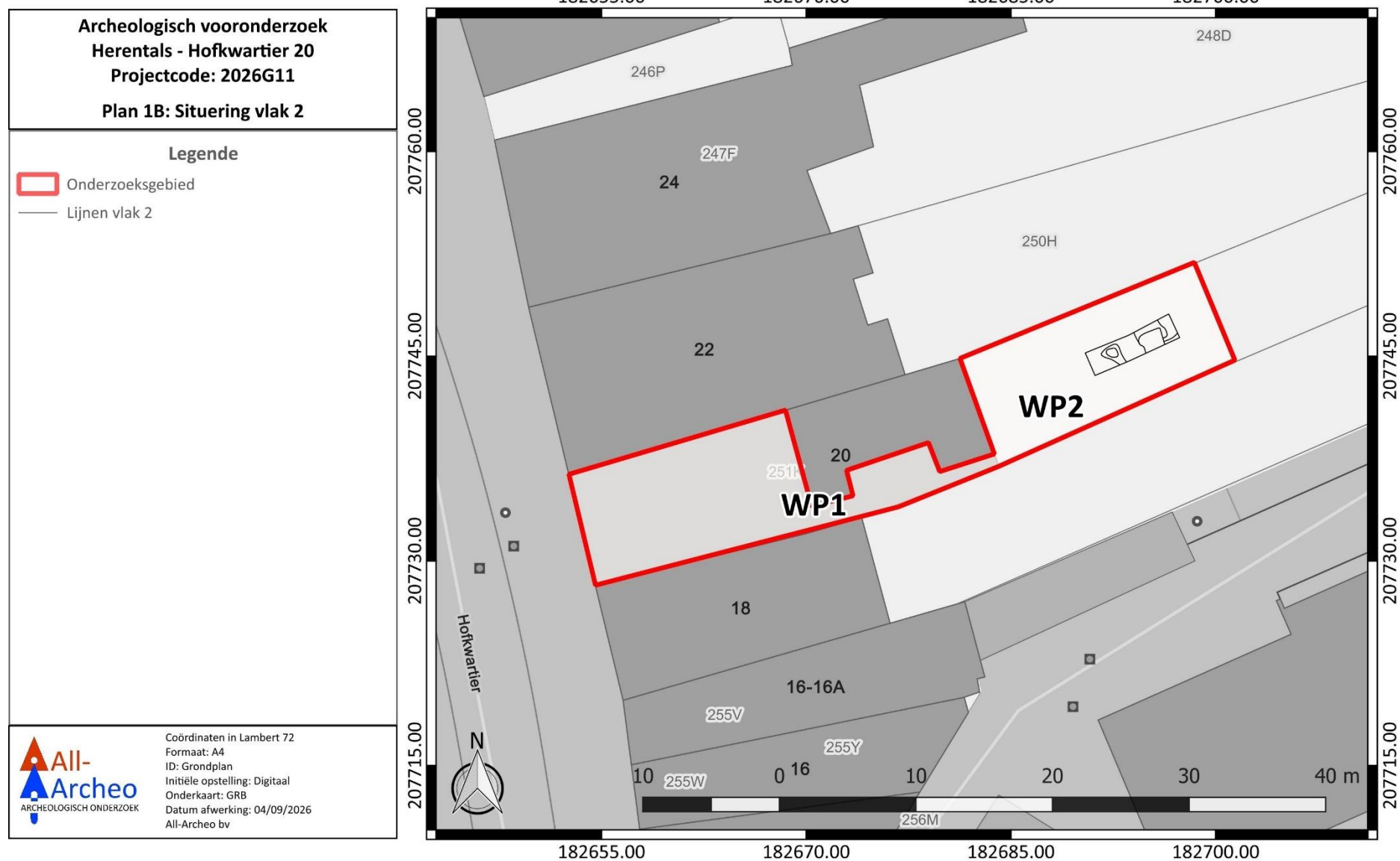
Figuur 12: Toestand noordoostelijke deel onderzoeksgebied voor aanvang van het proefputtenonderzoek

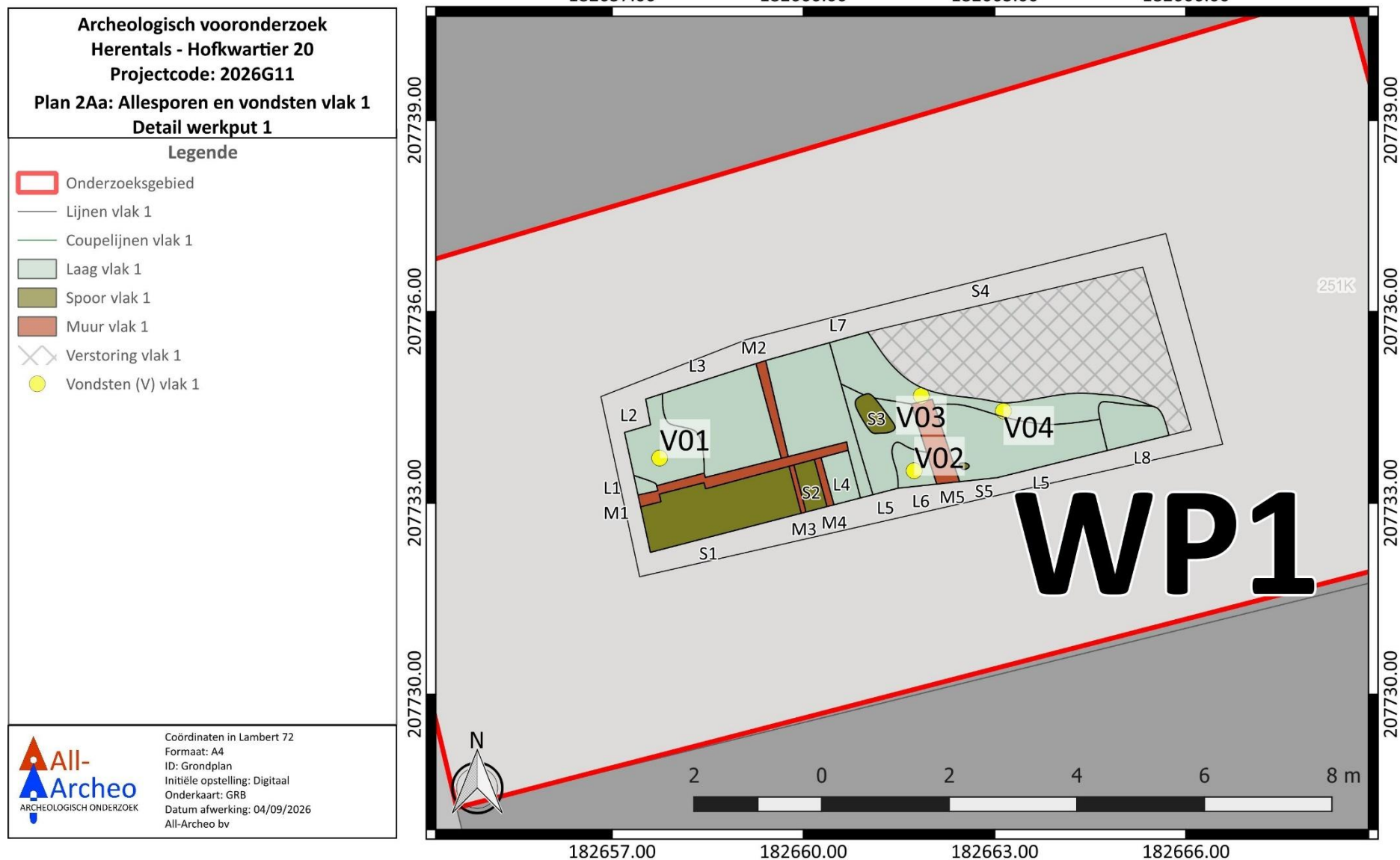
Figuur 13: Optekenen vloerlagen in werkput 1

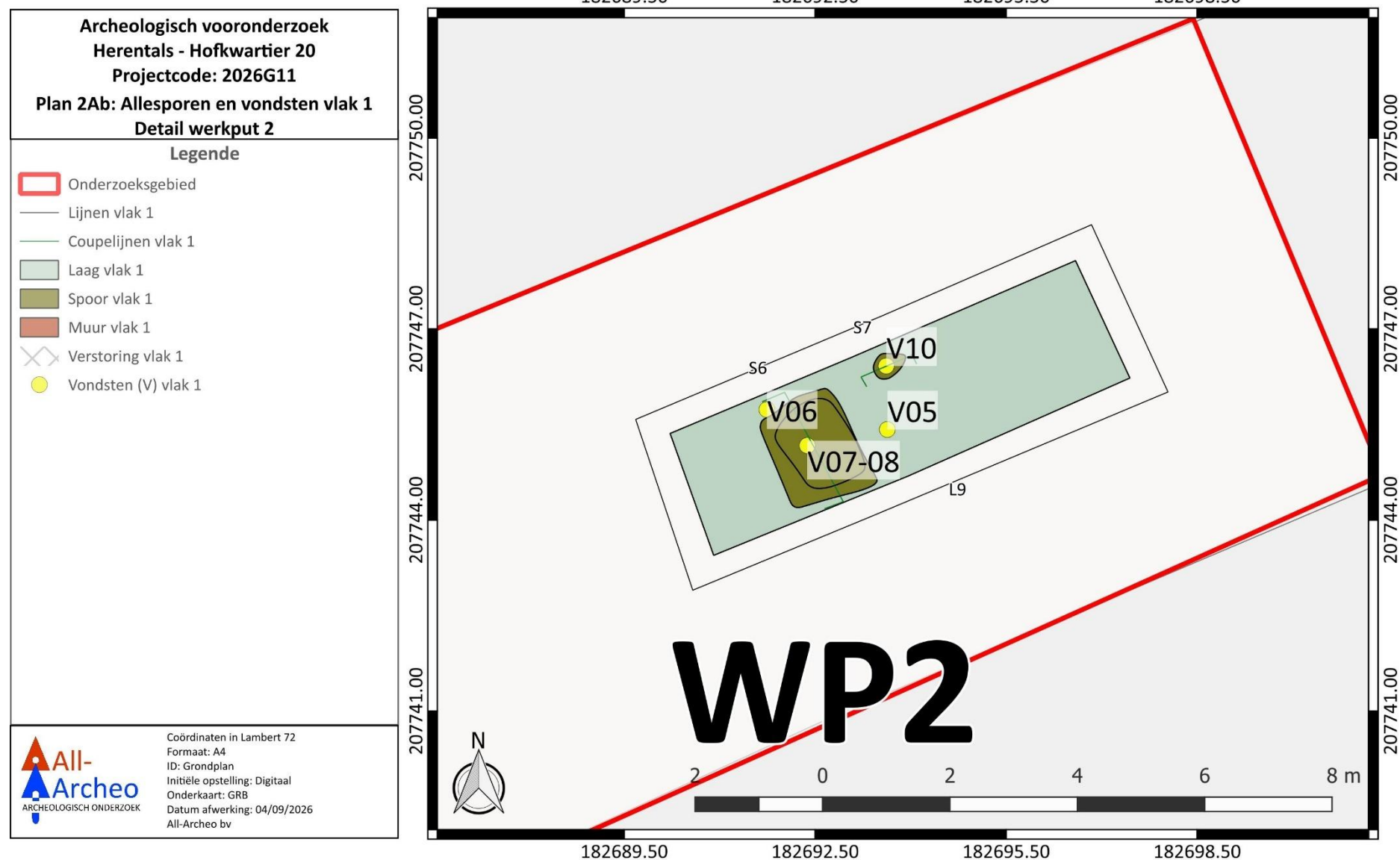
Figuur 14: Situering proefsleuvenonderzoek vlak 1, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

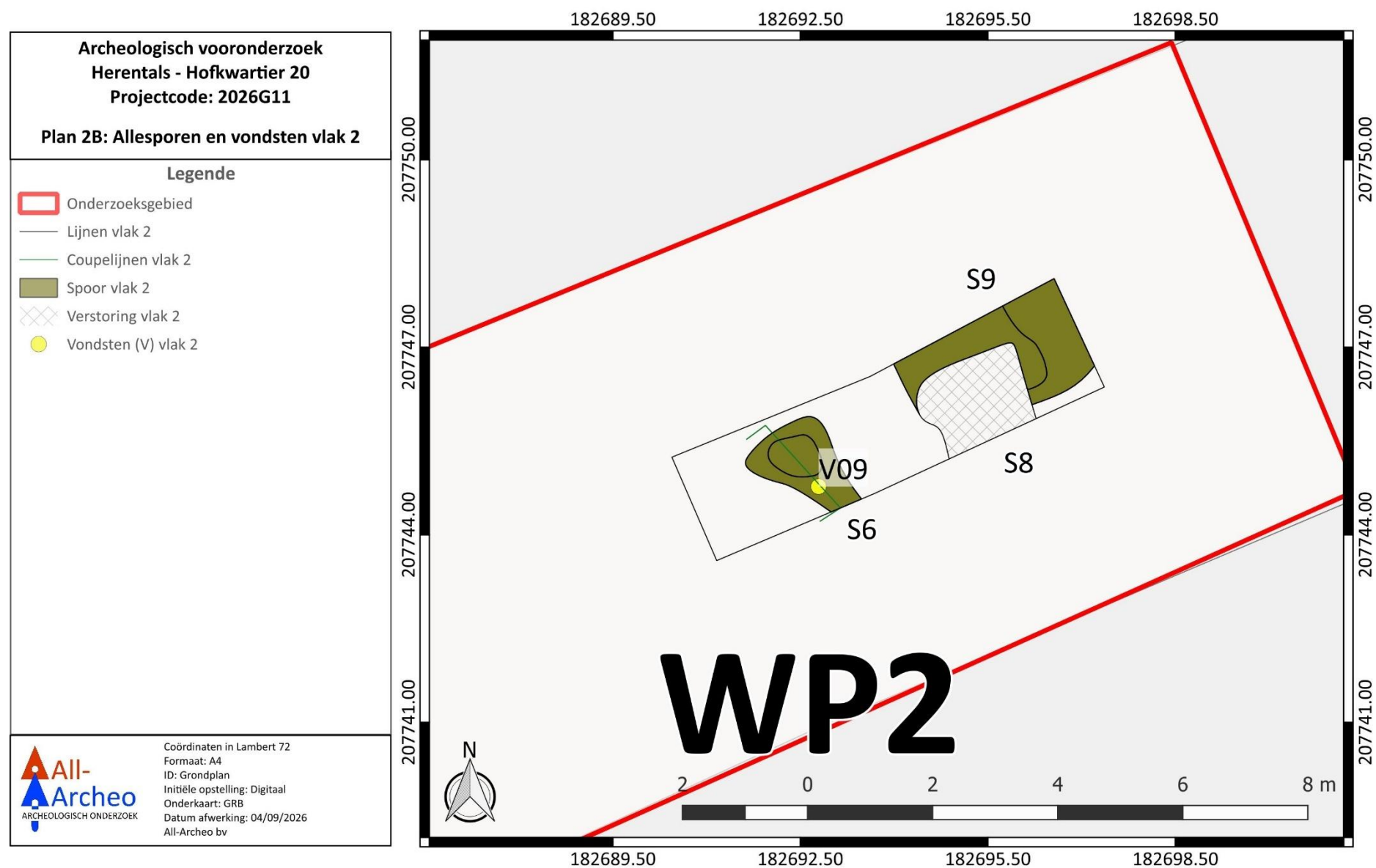
Figuur 15: Situering proefsleuvenonderzoek vlak 2, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 16: Allesporen- en alle vondstenkaart vlak 1, werkput 1, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 17: Allesporen- en allevondstenkaart vlak 1, werkput 2, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 18: Allesporen- en alle vondstenkaart vlak 2, werkput 2, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.3 Assessmentrapport

2.3.1 Methoden, technieken en criteria bij het assessment

Er werden 15 vondsten aangetroffen tijdens het onderzoek. Het conservatie assessment werd uitgevoerd door de veldwerkleider. Er zijn geen archeologische vraagstellingen die aan de hand van staalname voor natuurwetenschappelijk materiaal onderzocht dienden te worden. Het assessment van de sporen werd uitgevoerd op basis van de plannen, profieltekeningen, foto's en spoorbeschrijvingen.

Door middel van proefputten werd een oppervlakte opengelegd van 36 m². Dit is 10,91 % van de te onderzoeken zone.

2.3.2 Assessment van de vondsten

Er werden op tien locaties vondsten geregistreerd tijdens het onderzoek. Het gaat om vaatwerk in aardewerk en in glas en om bouw materiaal. Een overzicht van de vondsten is te vinden in de vondstenlijst in bijlage. De vondsten worden verder besproken en geïllustreerd in relatie tot hun vondstcontext bij het assessment van sporen (2.3.6).

2.3.3 Assessment van stalen

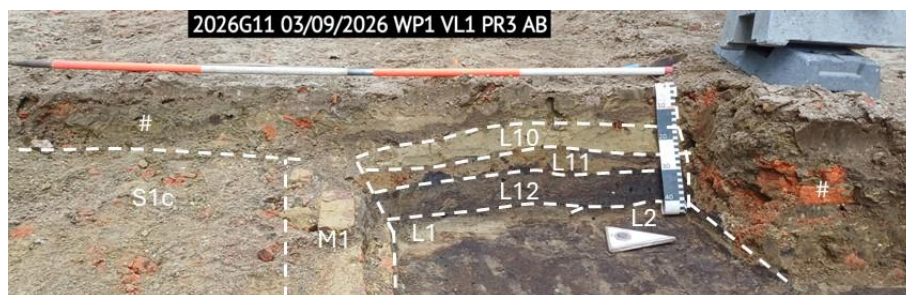
Er zijn geen archeologische vraagstellingen die aan de hand van staalname voor natuurwetenschappelijk materiaal onderzocht dienden te worden. Er is dus geen natuurwetenschappelijk onderzoek nodig.

2.3.4 Conservatie assessment

De aangetroffen vondsten bevinden zich in een goede staat. Indien de vondsten in een stabiele omgeving bewaard worden, zijn geen bijkomende conserverende maatregelen nodig.

2.3.5 Assessment van de landschappelijke ligging

De site kent in het zuidwesten van het terrein een complexe verticale stratigrafie en in het noordoosten niet (Figuur 26). Er werden vijf bodemprofielen geregistreerd, die in bodemopbouw wat van elkaar verschillen.

Figuur 19: Werkput 1, vlak 1, profiel 3 (AB)

Figuur 20: Werkput 1, vlak 1, profiel 4 (BC)

Ter hoogte van de in het zuidwesten aangelegde werkput zijn onder het geroerde pakket, dat in het algemeen tot ca. 15 à 20 cm onder het maaiveld reikt, lagen aanwezig die in verband kunnen gebracht worden met vloeren. Het gaat om vloer- en leeflagen en tussenliggende ophogingslagen. In de verdere bespreking worden ze samengenomen onder de noemer vloerlagen.

Dit pakket heeft een dikte van ca. 35 à 40 cm, maar er werd ter hoogte van bodemprofielen 1 en 2 niet volledig doorheen gegraven. Het gaat om zandige nivelleringslagen en restanten van leemvloeren (L1-7 en L10-12) met een lichtgele tot donkere bruingrijze kleur. Inclusies van houtskool, aardewerk, baksteen en mortel zijn aanwezig.

Vloerlagen L2, L6 en L7 leverden vondsten op. Uit laag L2 komt een bodemfragment in steengoed uit vermoedelijk Langerwehe, dat we met enige voorzichtigheid in de 15de eeuw kunnen dateren (V01). De andere lagen leverden vrij dikwandige fragmenten grijs aardewerk op (V02-04).

Figuur 21: Vondsten uit vloerlagen L2 (linksboven: V01), L6 (rechtsboven: V02) en L7 (onder: V03-04)

Vloerlagen kunnen aan de hand van micromorfologisch onderzoek meer gegevens opleveren over tafonomische processen. Ze kunnen inzicht bieden in vormingsprocessen en de bewaringsgeschiedenis en dit zowel van de lagen zelf, als van de bestanddelen die erin aanwezig zijn. Dit leidt dan weer tot inzichten in de aanleg, het onderhoud en het verlaten van vloeren, maar ook de staat van conservering ervan en de ruimtelijke indeling in een huis.⁹

⁹ Devos/De Groote 2026, 6-7

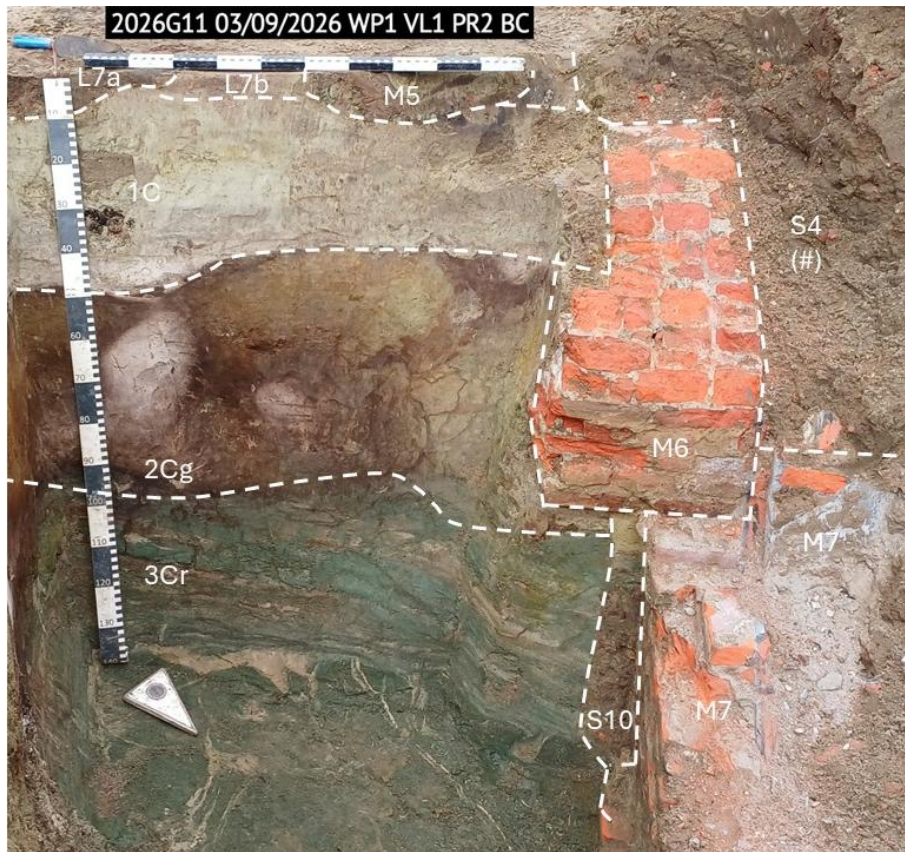
De vloerlagen liggen op een vrij stabiele nivelleringslaag (1C-horizont). Die reikt tot ca. 80 cm onder het maaiveld. Daaronder gaat het om natuurlijke oranje pleistocene dekzandafzettingen met gleyverschijnselen (2Cg-horizont). Er zijn verschillende gepodzoliseerde natuurlijke sporen in aanwezig met centraal een E-horizont en aan de rand een B-horizont met ophoping van organische stof en sesquioxiden (Bhs-horizont).

Vervolgens is er de groene tertiaire ondergrond (3Cr-horizont), die bestaat uit klei-zand. Deze vangt aan op een diepte van ca. 130 cm onder het maaiveld. Het gaat om de Formatie van Diest, die gekenmerkt wordt door groen tot bruin zand, dat heterogeen is en dat meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken en kleirijke horizonten bevat. Verder kent het een schuine gelaagdheid, is het glauconietrijk en bevat het micarrijke horizonten.¹⁰

Figuur 22: Werkput 1, vlak 1, profiel 1 (AB)

¹⁰ Reyns 2025a, 19

Figuur 23: Werkput 1, vlak 1, profiel 2 (BC)

De vastgestelde bodemopbouw ter hoogte van de in het noordoosten aangelegde werkput 2 wijkt sterk af van de bodemopbouw ter hoogte van werkput 1. De bodemopbouw vangt er aan met een ca. 20 tot 35 cm dikke ploeglaag (L13), die op drie bruingrijze tot geeloranje opgebrachte pakketten ligt, waarbij de onderste in feite een puinlaag is (L16).

Ze liggen op een donkere bruingrijze, ca. 35 cm dikke begraven ploeglaag (L9), die aanvangt op een diepte van ca. 80 cm onder het maaiveld. Op dit niveau vangen ook twee puinrijke kuilen aan (S8 en S9). Aan de bovenzijde ervan werd het eerste vlak aangelegd. Ploeglaag L9 leverde drie fragmenten kleurloos industrieel glas van een fles op (V05) en drie fragmenten van een grote kom met gelobde rand in industrieel wit aardewerk (V06). Dit levert een datering in de nieuwste tijd op.

Figuur 24: Werkput 2, vlak 1, profiel 5 (AB)

Figuur 25: Vondsten uit ploeglaag L9 (V05: links en V06: rechts)

Onder de begraven ploeglaag L9 is er een ca. 15 cm dik bruin opgebracht pakket met gele vlekken, dat baksteen bevat (L17). Het ligt op een tweede ca. 15 cm dikke begraven ploeglaag (L18). Deze is donker grijsbruin en bevat vrij veel houtskool. Ze vangt aan op een diepte van ca. 150 cm onder het maaiveld. De dikte bedraagt ca. 15 cm. Aan de bovenzijde ervan vangt een kuil aan (S9). Het tweede vlak werd aan de bovenzijde van de onderliggende C-horizont met gleyverschijnselen (Cg-horizont) aangelegd, op een diepte van ca. 160 à 165 cm onder het maaiveld, waar het vlak goed leesbaar is en de kuil goed onderscheiden kon worden.

De bodemprofielen sluiten niet zo goed aan bij de verwachtingen uit het reeds uitgevoerde vooronderzoek. De archeologische resten blijken namelijk beter bewaard dan vastgesteld ter hoogte van een terrein dat ten zuidoosten aansluit op het onderzoeksgebied.¹¹ Daar werd aan de straatzijde - buiten de verstoring van de aanwezige kelder - onder muurresten en een zandbed, een ca. 50 cm dik puinpakket vastgesteld, dat rechtstreeks op de vaste ongeroerde bodem ligt, op een diepte van 90 à 95 cm onder het maaiveld. De natuurlijke bodem bestaat er bovenaan uit een onregelmatig verlopende E-horizont en vervolgens een Bh-horizont (B-horizont met humusaanreiking).¹²

Vermoedelijk wijst het onregelmatige verloop van de E- en de Bh-horizont erop dat het, net zoals in het onderzoeksgebied, podzolizatie betreft van natuurlijke sporen. Resten van stuifzand werden niet aangetroffen bij het onderzoek ten zuidoosten van het onderzoeksgebied.

Ook meer naar het noordoosten toe, verder van de straat, werd bij onderzoek in de buurt de bodemopbouw in kaart gebracht. Daar is bovenaan een ploeglaag vastgesteld met een dikte van ca. 40 cm, die liggen op drie opgebrachte pakketten met bouwpuin. Ze reikten tot ca. 120 cm onder het maaiveld en liggen op twee sporen, die een bewaarde diepte hebben van ca. 40 cm en die

¹¹ Zie Reyns 2025a, 21-22

¹² Deville/Houbrechts 2021, 46-47

rechtstreeks overgaan naar de vaste ongeroerde bodem.¹³ Dit beeld sluit deels aan bij de vaststellingen ter hoogte van werkput 2. De bodemopbouw is echter complexer bij het huidige onderzoek door de aanwezigheid van begraven ploeglagen en een opgebracht pakket op een dieper niveau.

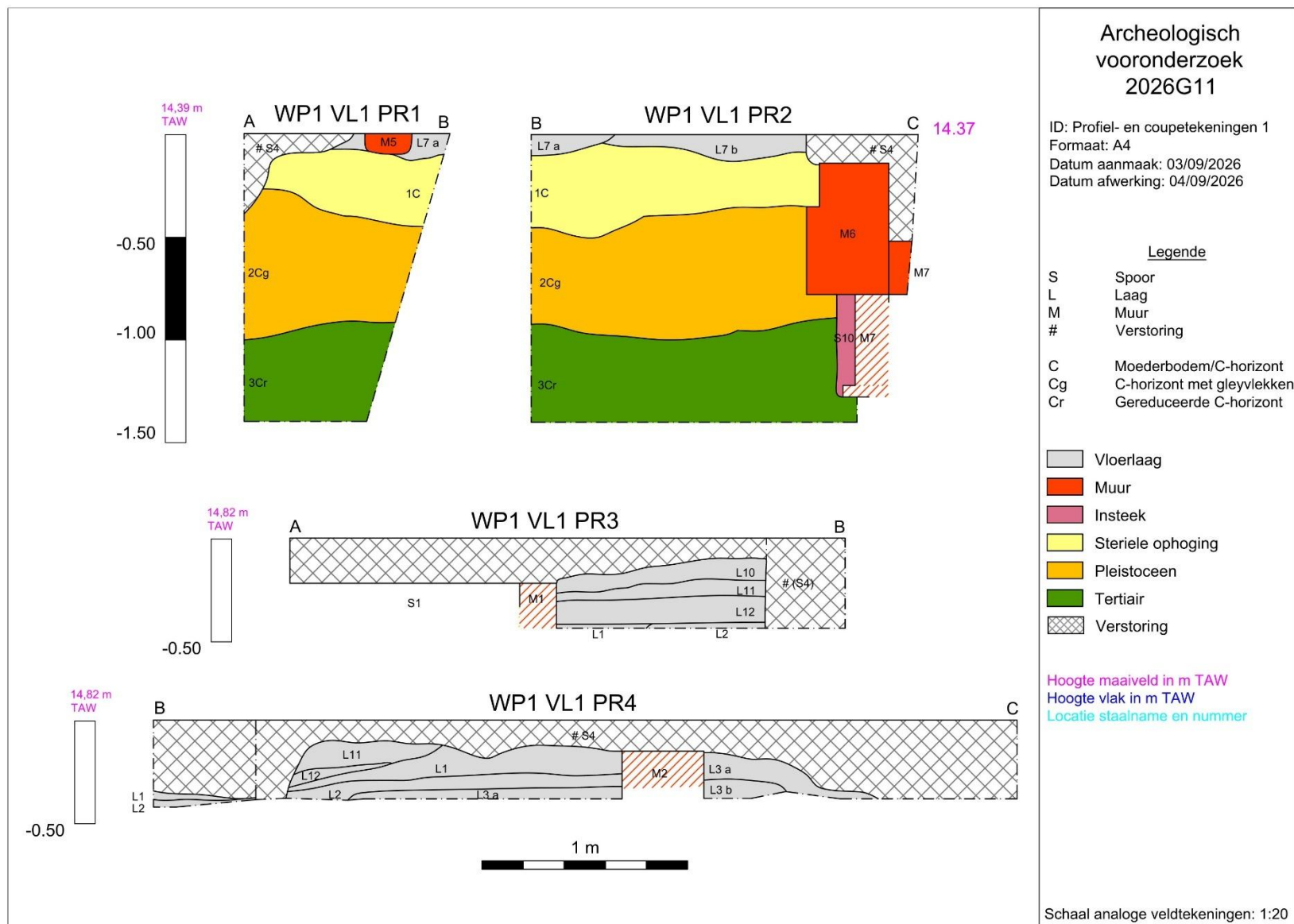
Nog verder naar het zuidoosten toe werd een landschappelijk booronderzoek uitgevoerd. Hier werd vastgesteld dat het huidige microreliëf sterk is aangepast ten opzichte van de oorspronkelijke toestand. Bij dat onderzoek werd slechts in één boring een volledig bewaard podzolprofiel aangetroffen. Wellicht is het terrein er genivelleerd door tuinbouw in de middeleeuwen en later, waarbij de podzolbodem gedeeltelijk is opgenomen in het akkerdek. Bepaalde delen zijn opgehoogd, wellicht in functie van de herinrichting van het terrein en de oprichting van bebouwing in de 20ste eeuw.¹⁴

Schuin tegenover het onderzoeksgebied, aan de overzijde van Hofkwartier werd, wel een goed bewaarde podzolbodem vastgesteld met een opeenvolging van een 3E-, 3Bh-, 3Bs- en 3C-horizont. Daarboven bevindt zich gyttja (2H-horizont) en vervolgens opgebracht wit zand dat duidelijk manueel, met schoppen, is aangebracht geweest. (1C-horizont).¹⁵ Dit witte zand strekt zich dus ook uit binnen het huidige onderzoeksgebied.

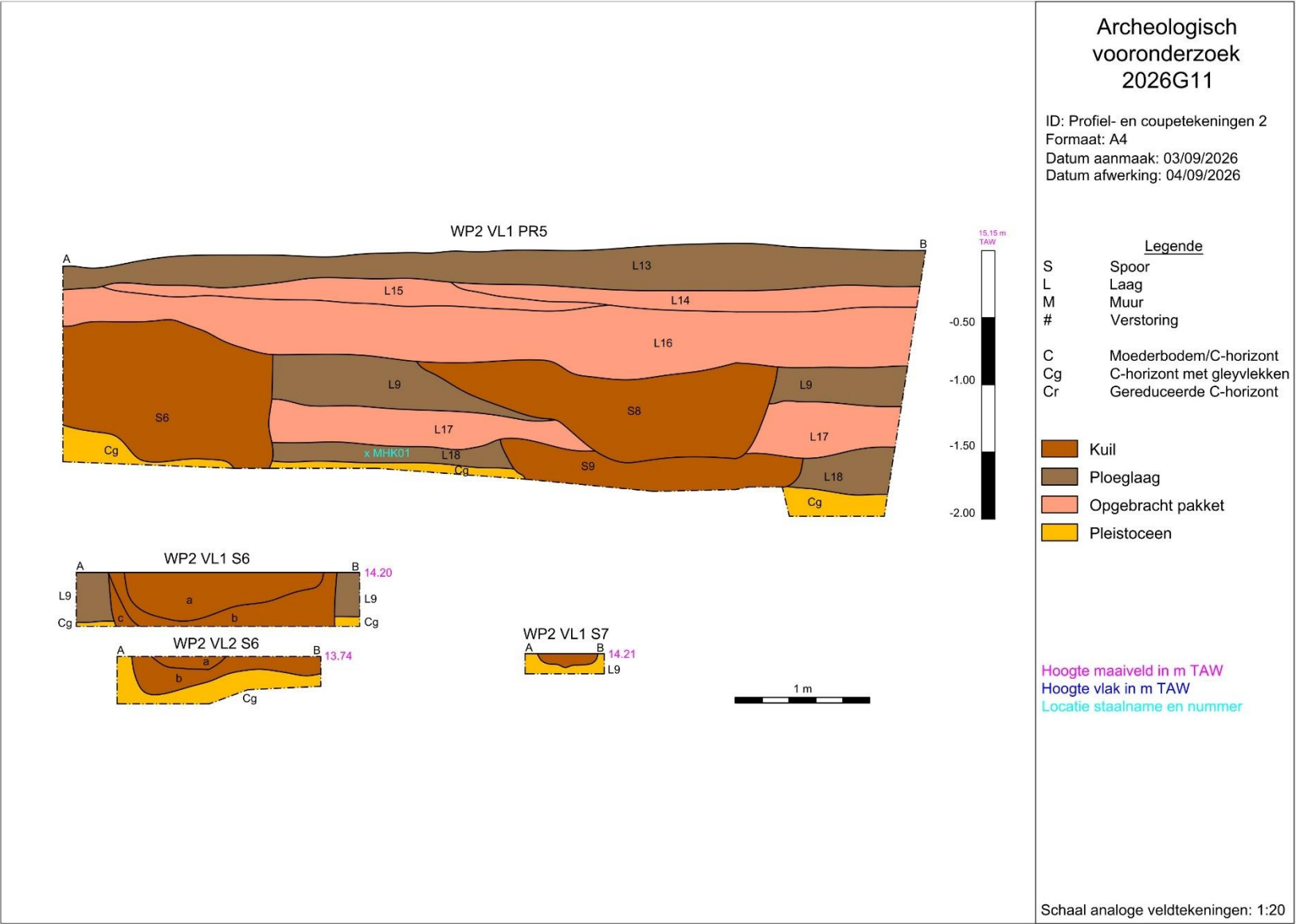
¹³ Deville/Houbrechts 2021, 47

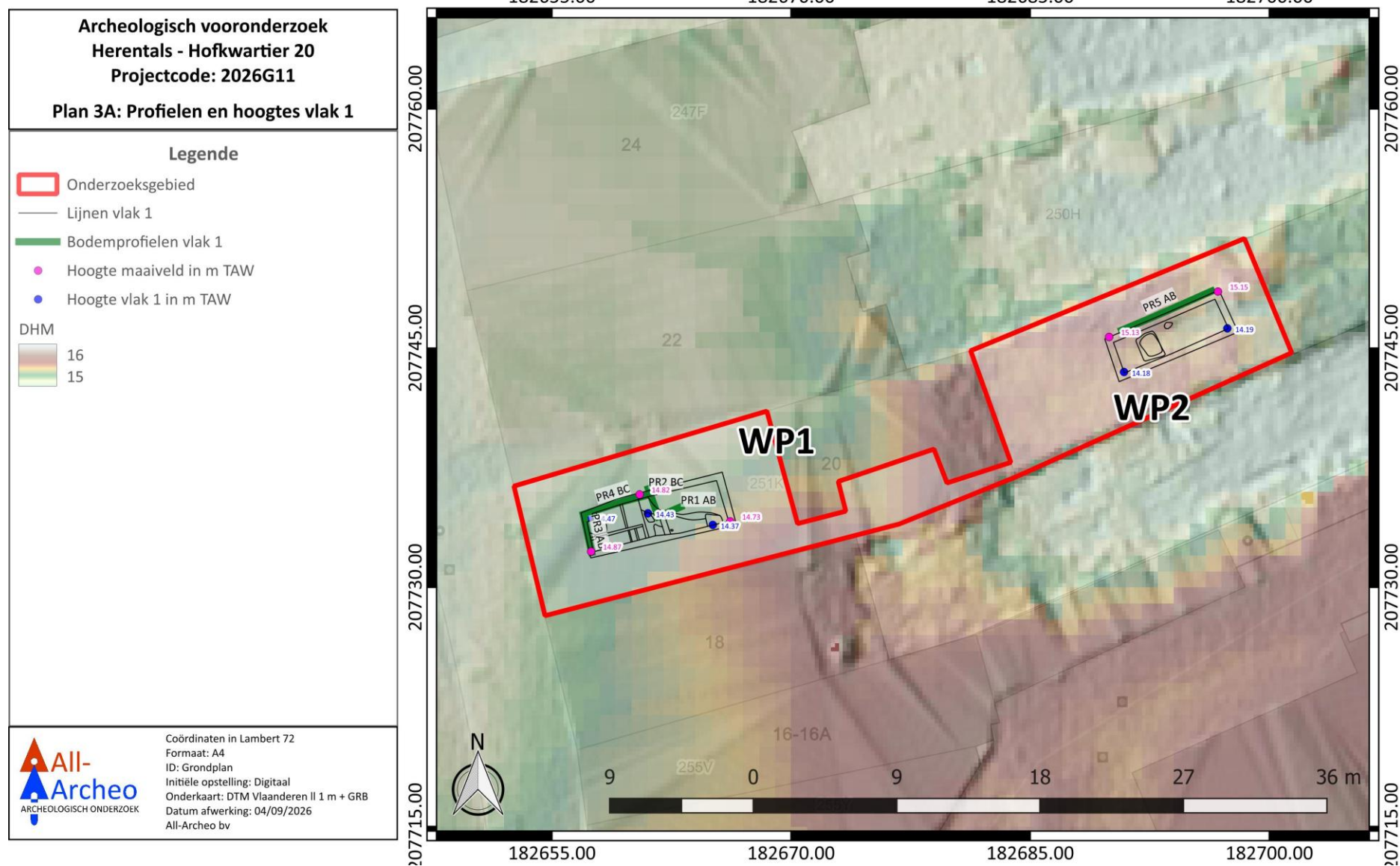
¹⁴ Arckens *et al.* 2021, 39

¹⁵ Claesen *et al.* 2015, 5-8

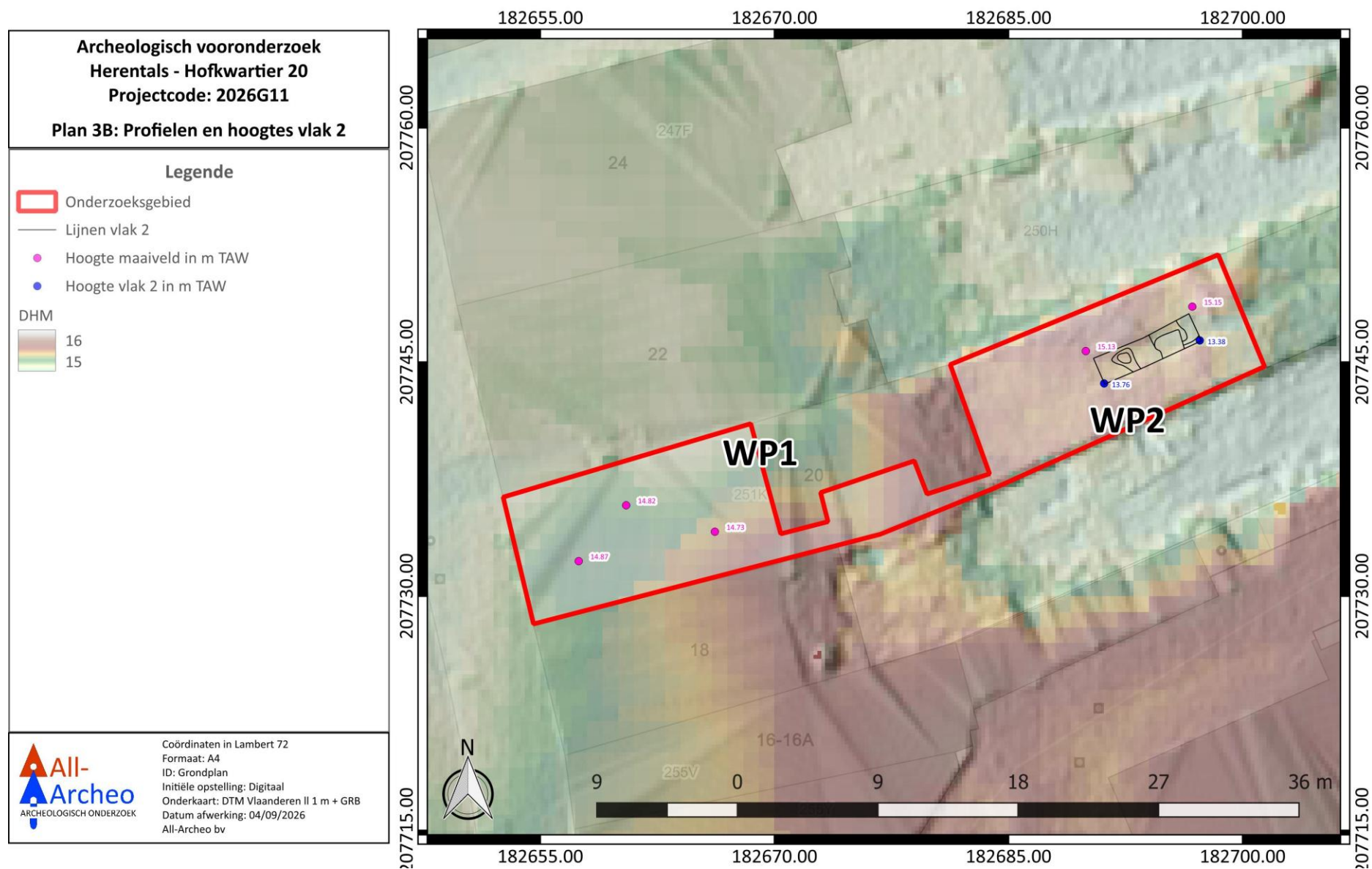

Figuur 26: Profiel- en coupetekeningen werkput 1

Figuur 28: Profielen en hoogtes vlak 1, weergegeven op het DTM Vlaanderen II 1 m (www.geopunt.be)

Figuur 29: Profielen en hoogtes vlak 1, weergegeven op het DTM Vlaanderen II 1 m (www.geopunt.be)

2.3.6 Assessment van sporen

De site kent deels een complexe verticale stratigrafie. De aangetroffen sporen worden per functionele categorie besproken. In totaal werden 35 sporen geregistreerd (grondsporen, lagen en muren), waarvan één paalspoor, vier kuilen, een puinkuil, een verstoring, twee puinvullingen, twee muren, vier keldermuren, een fundering, zeven vloeren, drie zandbedden, een puinlaag, vier opgebrachte pakketten en drie (begraven) ploeglagen.

2.3.6.1 Muurresten

Enkele muren werden aangetroffen in het zuidwesten van het onderzoeksgebied. Ze maken deel uit van de vroegere bebouwing langs Hofkwartier en vangen ca. 20 cm onder het maaiveld aan. De oudste muur heeft een noordoost-zuidwest oriëntatie, is haaks op de straat georiënteerd en deelt het perceel op in ongeveer twee gelijke delen (M1). Ze is opgebouwd uit bakstenen met afmetingen van 22 x 9,5 x 4 cm en een vrij zachte beigegele kalkmortel. Ertegen liggen vloerlagen (L1-7 en L10-12) die hoger besproken werden bij het assessment van de landschappelijke ligging (2.3.5).

Haaks op muur M1 zijn drie muren gebouwd, die voor een latere indeling hebben gezorgd (M2-4). Ze zijn gebouwd met bakstenen van 19/20x9,5/10x4/5 cm en een lichte grijsbeige tot grijze kalkmortel. Ten zuidoosten van muur M1 is een grijsoranje puinpakket aanwezig (S1 en S2). Hier lijkt een ondergrondse ruimte aanwezig. De functie en diepte ervan is voorlopig nog niet duidelijk. Wat verder van de straat werd een noordwest-zuidoost georiënteerde puinfundering vastgesteld (M5), die de vloerlagen doorsnijdt.

2026G11 03/09/2026 WP1 VL1 M1-5 S1-5 L1-8
 Figuur 30: Overzicht werkput 1, vlak 1 van de zijde van Hofkwartier met centraal muur M1 en haaks erop muren M2-4, links puinpakket S1 en achteraan puinfundering M5

Figuur 31: Werkput 1, vlak 1, detail muurwerk (M1-4) nabij Hofkwartier

Figuur 32: Werkput 1, vlak 1, puinfundering M5 en linksachter paalspoor S5

2.3.6.2 Paalspoor en kuilen

In werkput 1 werd een rond, donker grijsbruin paalspoor gevonden met een diameter van ca. 15 cm (S5). In deze werkput is ook een min of meer rechthoekige donkere grijsbruine kuil (S3) vastgesteld met afmetingen van ca. 70 bij 35 cm. Beide doorsnijden de vermoedelijk laatmiddeleeuwse vloerlagen.

Figuur 33: Werkput 1, vlak 1, paalspoor S5

Figuur 34: Werkput 1, vlak 1, kuil S3

Ook ter hoogte van werkput 2 werd de aanwezigheid van kuilen vastgesteld. Drie kuilen vangen aan op het eerste vlak aan de bovenzijde van begraven ploeglaag L9, op een diepte van ca. 80 cm onder het maaiveld. Een ovale kuil met een puinrijke donkere grijsbruine vulling (S7) heeft een maximale diameter van ca. 55 cm. Ze werd gecoupeerd en blijkt ca. 10 cm diep bewaard. In doorsnede is ze komvormig met eerder steile wanden. Het spoor leverde een bodemfragment in Europees porselein op (V20).

Figuur 35: Werkput 2, vlak 1, kuil S7

Figuur 36: Werkput 2, vlak 1, coupe kuil S7 (AB)

Een grotere rechthoekige kuil (S6) met drie opvullingspakketten heeft afmetingen van ca. 170 cm bij 135 cm. Ook deze werd gecoupeerd. Eerst werd ze gecoupeerd tot op de C-horizont. Na de aanleg van het tweede vlak werd ze verder gecoupeerd.

Ze heeft een totale diepte van ca. 70 cm. In doorsnede is ze onregelmatig, maar de wanden zijn steil. De kuil bevat heel wat puin en afval. De ingezamelde vondsten (V07-09) bestaan uit een randfragment van een schotel in Europees porselein met reliëf en een blauwe florale

onderglazuurdecoratie aan de binnenzijde. Ook is een randfragment industrieel wit aardewerk met reliëf en een blauwe florale onderglazuurdecoratie aan de buitenzijde gevonden. Verder werd een fragment kleurloos industrieel vensterglas en een bodemfragment van een fles in groen glas met als opschrift 'Brasseur Herentals' ingezameld. Het stuk met de naam van de brouwer ontbreekt. De vondsten plaatsen de kuil wellicht in de latere 19de eeuw of in de 20ste eeuw

Figuur 37: Werkput 2, vlak 1, kuil S6

Figuur 38: Werkput 2, vlak 1, coupe kuil S6 (AB)

Figuur 39: Werkput 2, vlak 2, coupe kuil S6 (AB)

Figuur 40: Vondsten uit kuil S6 (V07-09) en uit kuil S7 (V10: rechtsonder)

De andere kuil is een lichte grijsbruine onregelmatige puinkuil (S8). Het spoor doorsnijdt een oudere kuil met een donkere bruingrijze vulling (S9), die aanvangt aan de bovenzijde van de begraven ploeglaag L18, maar zich pas duidelijk aftekent aan de bovenzijde van de Cg-horizont, op een diepte van ca. 160 à 165 cm onder het maaiveld.

Ter hoogte van het geregistreerde bodemprofiel werd vastgesteld dat de kuil minimaal tot ca. 180 cm onder het maaiveld doorloopt. De puinkuil vangt vanaf hetzelfde niveau aan als kuil S6 en

doorsnijdt de begraven ploeglaag L9, die vondsten uit de nieuwste tijd opleverde. Ze is dus ten vroegste in de 19de eeuw te dateren, maar is wellicht nog wat jonger.

Kuil S9 vangt op een dieper niveau aan. Op basis van de weinig uitgeloopte vulling en de scherpe aflijning lijkt ze ten vroegste te dateren in de late middeleeuwen.

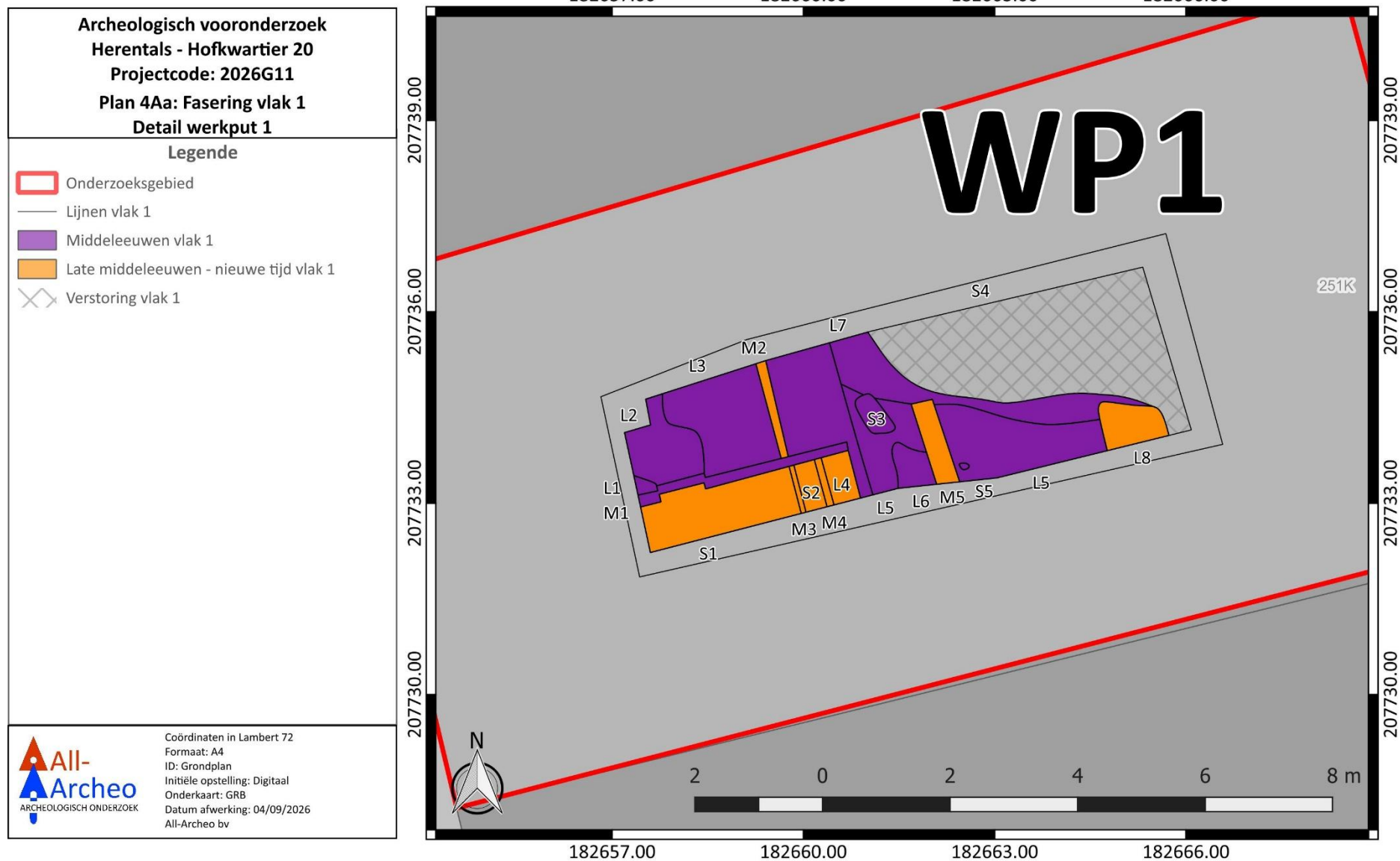
Figuur 41: Werkput 2, vlak 2, kuil S8, die kuil S9 oversnijdt

2.3.6.3 Verstoring

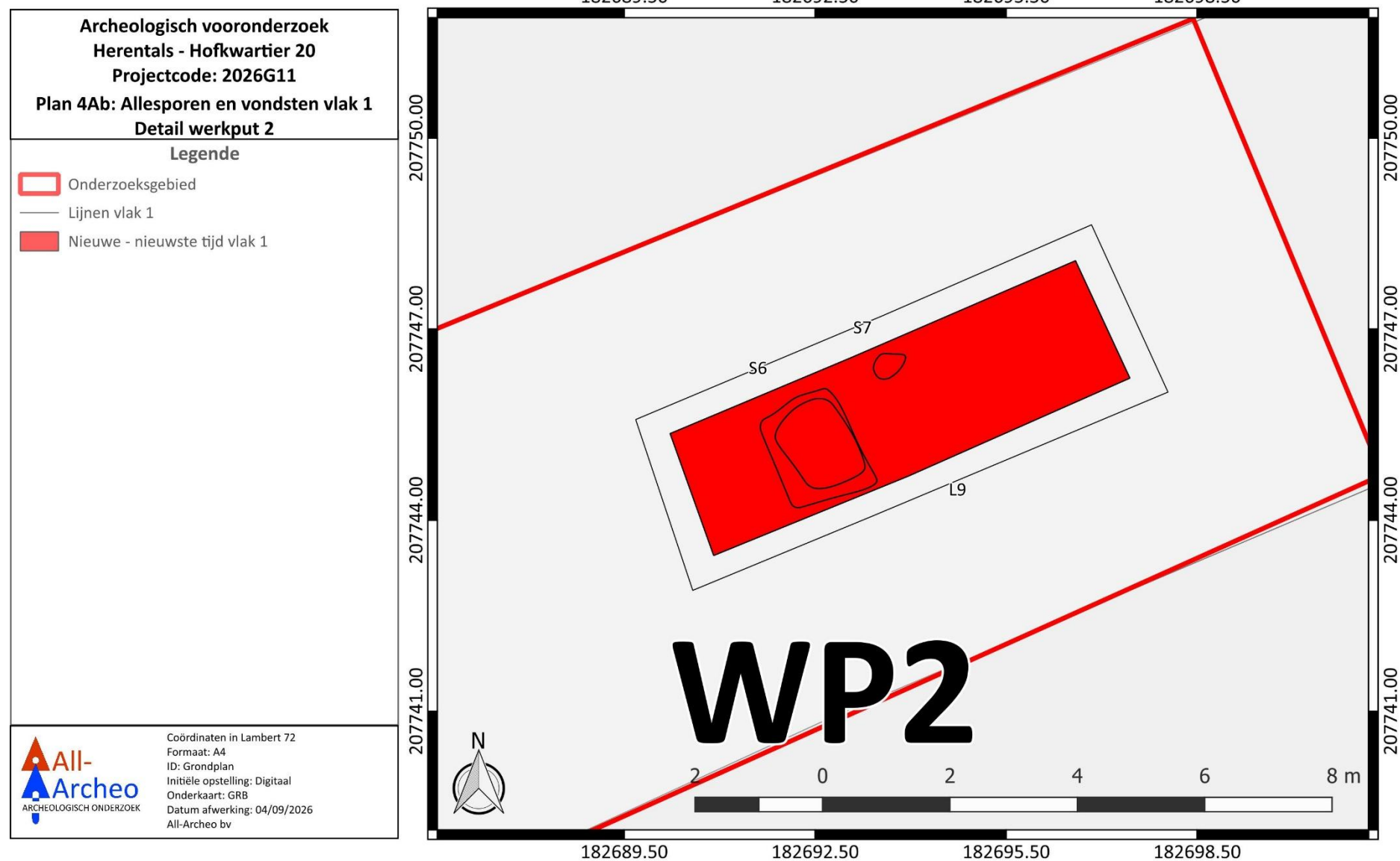
In het noordoosten van werkput 1 werd een grote verstoring vastgesteld (S4). Ze staat in verband met de recente kelder die centraal in het onderzoeksgebied aanwezig was. Op basis van de sondering die gemaakt werd aan de rand van de verstoring kon bepaald worden dat de keldermuur (M6/7) reikt tot ca. 170 cm onder het maaiveld. Ze gaat dus tot ca. 120 cm onder de onderzijde van het onderste relevante archeologische niveau dat zich aan de bovenzijde van de C-horizont bevindt.

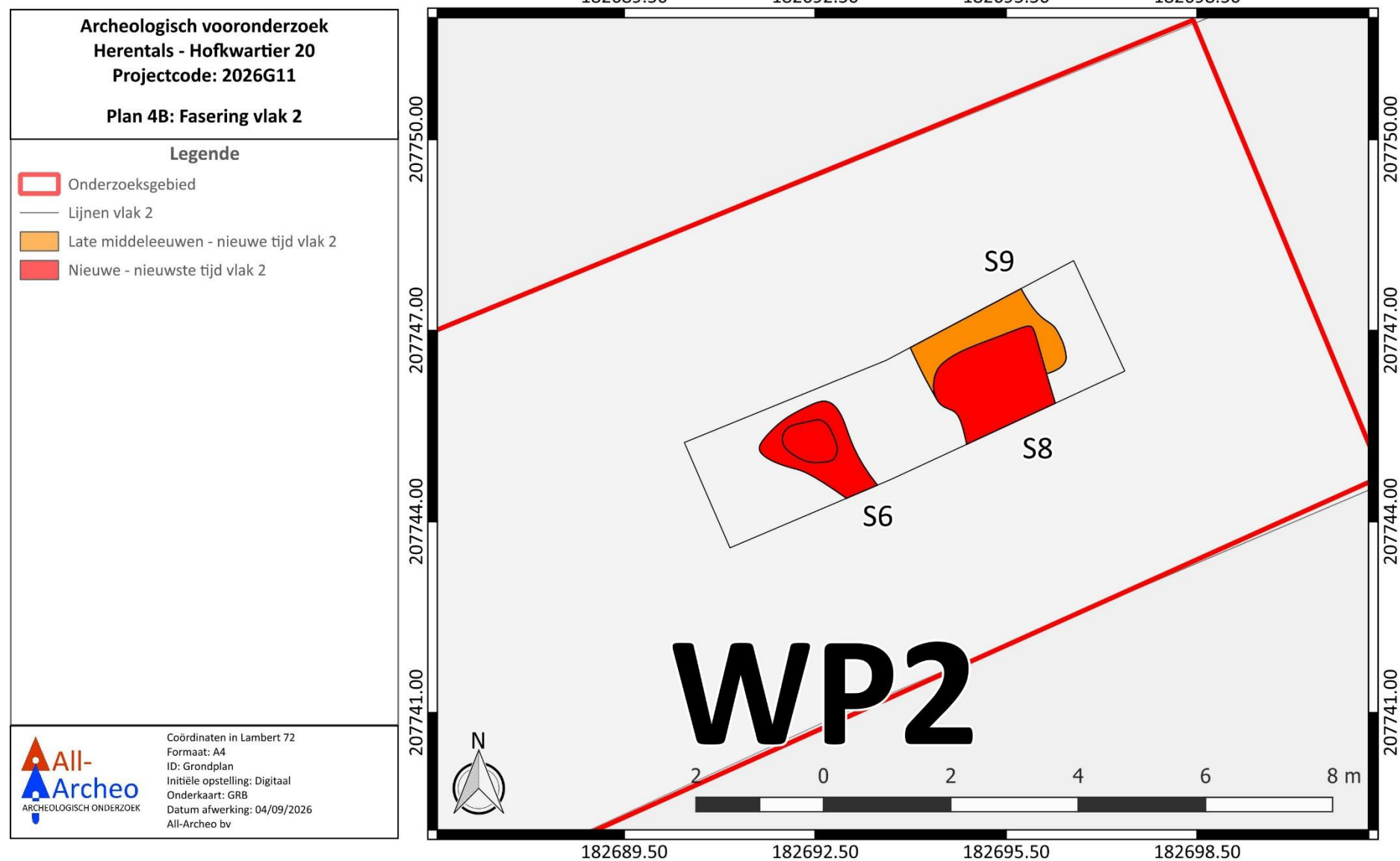
Figuur 42: Werkput 1, vlak 1, verstoring S4

Figuur 43: Fasering vlak 1, werkput 1, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 44: Fasering vlak 1, werkput 2, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 45: Fasering vlak 2, werkput 2, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.3.7 Assessment van het onderzochte gebied

Na uitvoering van de voorgaande stappen kunnen de onderzoeksvragen beantwoord worden.

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
 - o De diepte van de relevante archeologisch niveaus verschilt tussen het zuidwesten (werkput 1) en het noordoosten (werkput 2). De stratigrafische opbouw verschilt ook.
 - o In het zuidwesten bevinden de eerste archeologisch relevante resten zich onmiddellijk onder een geroerd pakket dat over het algemeen tot ca. 15 à 20 cm diep reikt. Het gaat om vloerlagen, die in verband staan met leemvloeren (vloer- en leeflagen en tussenliggende ophogingslagen). Het eerste relevante niveau bevindt zich nog iets dieper, zodat een leesbaar vlak bekomen wordt. Het tweede relevante archeologische niveau bevindt zich aan de bovenzijde van het vrij steriele opgebrachte pakket, op een diepte van ca. 55 cm onder het maaiveld op het moment van het proefputtenonderzoek. Een derde relevante archeologische niveau bevindt zich aan de bovenzijde van het natuurlijke pleistocene zand, op een diepte van ca. 80 cm onder het huidige maaiveld. Ten noordoosten hiervan, ter hoogte van de recente kelders, reikt de verstoring tot ca. 170 cm onder het maaiveld.
 - o In het noordoosten is een eerste archeologische niveau aanwezig op een diepte van ca. 80 cm onder het maaiveld, aan de bovenzijde van een begraven ploeglaag. Deze dateert uit de nieuwste tijd en kan niet als relevant beschouwd worden. De kuilen die aan de bovenzijde ervan aanvangen, zijn in de latere 19de eeuw of in de 20ste eeuw te dateren.
Een tweede niveau waarop sporen aanvangen, is een andere begraven ploeglaag. De sporen zijn op dit vlak echter niet duidelijk leesbaar, waardoor het tweede archeologische niveau - dat wel een relevant archeologisch niveau is - aan de bovenzijde van de C-horizont aangelegd werd, die aanvangt op een diepte van ca. 160 à 165 cm onder het maaiveld. De jongere kuilen hebben voor een aanzienlijke verstoring van dit niveau gezorgd.
- Waar ligt/lag de hoogste grondwaterspiegel?
 - o De grondwatertafel werd niet vastgesteld tijdens het proefputtenonderzoek.
- Zijn er nog intacte bodems aanwezig?
 - o In de zuidwestelijke werkput werden resten van podzolizatie vastgesteld, maar deze staan in verband met natuurlijke sporen. Er is geen goed bewaarde paleobodem of een actieve Holocene bodem vastgesteld.
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
 - o Ter hoogte van de recente kelder centraal binnen het onderzoeksgebied is de bodem verstoord. Elders werden geen recente verstoringen vastgesteld. Het is wel zo dat in het noordoosten een 19de- of 20ste-eeuwse kuil een oudere kuil heeft verstoord, die kan teruggaan tot de late middeleeuwen.
- Zijn steentijd artefacten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Wat is de datering en afbakening van de concentratie(s) steentijd artefacten?
 - o Er werden tijdens het vooronderzoek geen steentijd artefacten aangetroffen. Het potentieel op de aanwezigheid van steentijd artefactensites is laag door het ontbreken van een goed bewaarde paleobodem of een actieve Holocene bodem met potentieel op een steentijd artefactensite.

- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
 - o Ja, er zijn archeologische sporen aanwezig. Het gaat om een paalspoor, kuilen, een verstoringen, puinvullingen, muren, keldermuren, een fundering, vloeren, zandbedden, een puinlaag, opgebrachte pakketten en ploeglagen.
 - o De muren en vloerlagen bevinden zich in het zuidwesten van het onderzoeksgebied. De oudste muur en de vloerlagen zijn op basis van het vondstmateriaal in de late middeleeuwen te dateren. De andere muren kunnen jonger zijn, net als de puinvulling van een ondergrondse structuur. Ook werden in deze zone een paalspoor en een kuil vastgesteld. Onder de vloerlagen bevindt zich een vrij steriele ophogingslaag. De verstoring bevindt zich ook in deze zone.
 - o De ploeglagen, de opgebrachte pakketten en de andere kuilen bevinden zich in het noordoosten. De meeste kuilen zijn in de nieuwste tijd te plaatsen, vermoedelijk de late 19de eeuw of de 20ste eeuw. Een wat oudere kuil, mogelijk uit de late middeleeuwen, werd vastgesteld op het onderste archeologische niveau. De meeste ploeglagen en opgebrachte pakketten zijn eveneens in de nieuwste tijd te plaatsen. Enkel de ploeglaag helemaal onderaan is duidelijk ouder.
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
 - o De in het zuidwesten aangetroffen resten behoren toe aan een woning langs Hofkwartier, die al teruggaat tot de late middeleeuwen.
 - o Het noordoosten van het onderzoeksgebied was een tuinzone. Deze werd onder meer gebruikt voor het begraven van afval, zeker in de nieuwste tijd.
- Zijn er resten aanwezig die te verbinden zijn aan de historische bebouwing aan de straatzijde zoals we die kennen van historische kaarten?
 - o Er zijn resten aanwezig die in verband kunnen gebracht worden met de historische bebouwing aan de straatzijde. In tegenstelling tot wat vaak het geval is, is er geen kelder aanwezig, die aansluit op de straat, wat er uitzonderlijk voor gezorgd heeft dat laatmiddeleeuwse muren en vooral vloerlagen bewaard zijn gebleven. Ze gaan terug tot voor de oudste gekende kaarten.
- Sluiten de resultaten van het vooronderzoek aan bij de verwachtingen op basis van het bureauonderzoek?
 - o De resultaten sluiten aan bij de verwachtingen op basis van het bureauonderzoek met aan de straatzijde resten van een woning en in het noordoosten een tuinzone.
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
 - o De bewaring van de aangetroffen archeologische sporen in het zuidwesten is zeer goed. Er zijn zelfs nog vloerlagen bewaard van leemvloeren in de zone die aansluit op de straat Hofkwartier. Er is wel een aanzienlijke verstoring aanwezig centraal binnen het onderzoeksgebied, die in verband staat met een recente kelder.
 - o Ook in het noordoosten is de bewaring van de archeologische sporen over het algemeen goed. Dit is een gevolg van hun jonge datering. De recente resten hebben oudere resten afgedekt. Een oudere, mogelijk laatmiddeleeuwse, kuil is deels verstoord door een puinkuil uit de nieuwste tijd en kuilen uit de nieuwste tijd reiken tot in de vaste ongeroerde bodem. De verstoring van oudere resten is hier bijgevolg vrij groot.

- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
 - o De aangetroffen vondsten bevinden zich in een goede staat. Indien de vondsten in een stabiele omgeving bewaard wordt, zijn geen bijkomende conserverende maatregelen nodig.
- Wat is de potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving?
 - o De potentiële kenniswinst bij de uitvoering van een opgraving in het zuidwesten is zeer groot. Het is zeldzaam dat er nog laatmiddeleeuwse vloerlagen bewaard zijn. Deze hebben een groot natuurwetenschappelijk potentieel en kunnen inzichten opleveren in het gebruik van de woning en de ruimtes doorheen de tijd.
 - o Het noordoosten van het onderzoeksgebied kent ook archeologisch potentieel. Het bovenste deel van de stratigrafie is vrij recent ontstaan en is archeologisch minder relevant. Het is vooral het onderste archeologische niveau dat nog archeologisch potentieel kent, al kent dit een vrij grote verstoringsgraad door vrij jonge kuilen.
- Is er mogelijkheid tot behoud in situ en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
 - o In het zuidwesten van het onderzoeksgebied is behoud in situ niet mogelijk. Hier zal een kelder gerealiseerd worden met een verstoringsdiepte van ca. 2,80 m, terwijl de relevante archeologische resten al aanvangen op een diepte van 15 à 20 cm onder het maaiveld, het tweede archeologische niveau zich situeert op een diepte van ca. 55 cm en het onderste archeologische niveau op een diepte van ca. 80 cm onder het huidige maaiveld.
 - o De effectieve funderingsdiepte in het noordoosten ligt nog niet vast. In dit deel wordt het gebouw niet onderkelderd. Het wordt uitgevoerd op een vloerplaat op volle grond, met een verstoringsdiepte van ca. 50 cm. De effectieve funderingsdiepte hangt af van de diepte waarop de ondergrond voldoende draagkracht heeft. Het relevante archeologische niveau bevindt zich op een diepte van ca. 160 à 165 cm onder het maaiveld aan de bovenzijde van de C-horizont (vaste ongeroerde bodem). Indien de fundering niet dieper zal reiken dan 130 cm onder het maaiveld dan kunnen de archeologische resten in deze zone in situ bewaard blijven. Wanneer de funderingen dieper reiken dan 130 cm onder het maaiveld, dan kunnen de archeologische resten hier niet in situ bewaard blijven.
 - o In het centrale deel van het onderzoeksgebied is sprake van een recente kelder waar de verstoring tot 170 cm onder het maaiveld reikt, dus op basis van het aansluitende bodemprofiel tot een aanzienlijk stuk in de C-horizont (zelfs tot in het tertiair). Hier zullen de bodemingrepen even diep reiken dan in het noordoosten. De verstoringsgraad is hier echter te groot om hier verder onderzoek kosten-baten zinvol te maken, ook voor de smalle strook van maximaal ca. 0,95 tot 3,50 m langs de kelder. Dit blijkt uit de breedte van de verstoring aan de noordoostzijde van de zuidwestelijke werkput.
 - o De wadi ten noordoosten van het gebouw met een diepte van ca. 30 cm zal het relevante archeologische niveau niet verstoren, maar deze werd reeds op basis van het bureauonderzoek uit de zone voor verder vooronderzoek uitgesloten.
- Indien behoud *in situ* van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?
 - o De zone voor verder onderzoek in het zuidwesten heeft een oppervlakte van ca. 145 m². Ze wordt in het noordoosten begrensd door de recente kelder. Hier worden minstens drie relevante archeologische niveaus verwacht.

- Indien de bodemingrepen in het noordoostelijke deel van het onderzoeksgebied dieper reiken dan 130 cm onder het huidige maaiveld dient deze zone ook opgegraven te worden. Hier is slechts één relevant archeologisch niveau aanwezig. De oppervlakte van de zone voor verder onderzoek in het noordoosten bedraagt dan ca. 151 m² en wordt in het zuidwesten begrensd door de recente kelder.
- De zone(s) voor verder onderzoek dienen voorafgaand aan de uitvoering van de geplande werken volledig opgegraven te worden.
- In een zone centraal binnen het onderzoeksgebied met een oppervlakte van ca. 34 m² is de verstoringsgraad te hoog en is het uitvoeren van verder archeologisch onderzoek kosten-baten niet zinvol.

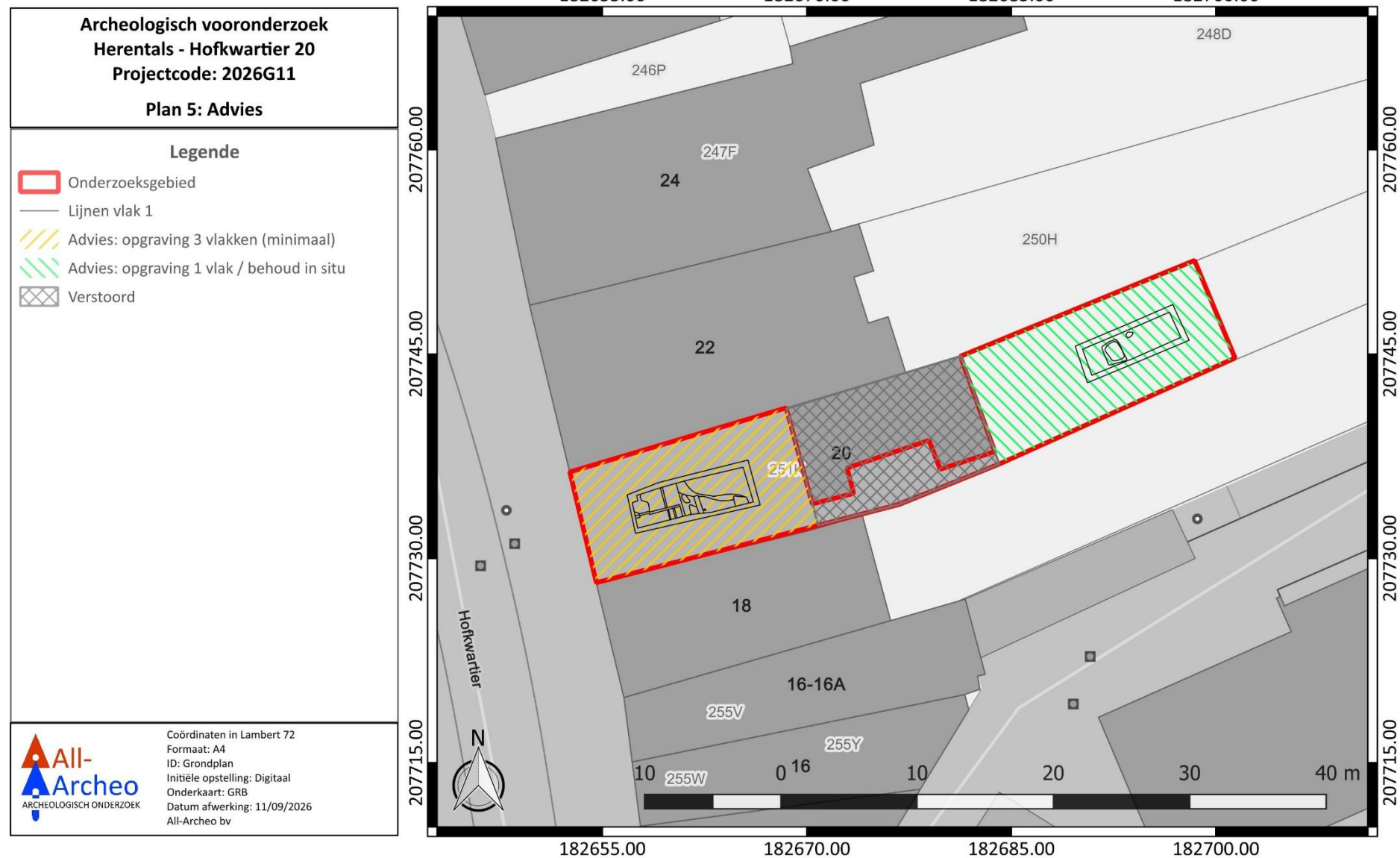
2.3.8 Interpretatie, beschrijving van de potentiële kennis, waardering en afweging noodzaak verder onderzoek

Het proefputtenonderzoek heeft de informatie uit de reeds uitgevoerde stappen in het vooronderzoek kunnen aanvullen en bijstellen. Het is nu duidelijk dat in de te onderzoeken zone archeologische sporen aanwezig zijn die dateren vanaf de late middeleeuwen tot de nieuwste tijd. De laatmiddeleeuwse sporen komen vooral voor in het zuidwesten van het onderzoeksgebied en staan in verband met een woning, die aansluit op de straat Hofkwartier. In het noordoosten zijn vooral (begraven) ploeglagen, opgebrachte pakketten en kuilen uit de nieuwste tijd aanwezig. Er is slechts één relevant archeologische niveau aanwezig en dit aan de bovenzijde van de vaste ongeroerde bodem.

De resultaten van het proefputtenonderzoek doen besluiten dat op het terrein een waardevolle archeologische vindplaats aanwezig is. In het zuidwesten zullen de geplande werken de aanwezige relevante archeologische resten verstoren. Hier komt een kelder met een verstoringsdiepte tot ca. 2,80 m en het onderste relevante archeologische niveau bevindt zich hier al op een diepte van ca. 80 cm onder het maaiveld. Gezien de aard van de aangetroffen resten is de verwachting dat bijkomend archeologisch onderzoek voldoende potentieel op kennisvermeerdering inhoudt om de kosten van bijkomend archeologisch onderzoek te rechtvaardigen. Het archeologisch potentieel is groot, ook op natuurwetenschappelijk vlak. Deze zone heeft een oppervlakte van ca. 145 m².

In het noordoosten van het onderzoeksgebied bevindt het relevante archeologische niveau zich op een diepte tussen ca. 160 en 170 cm onder het maaiveld en de verstoringsgraad ervan is vrij hoog. Hier wordt het gebouw niet onderkelderd. Omdat nog niet gekend is vanaf welke diepte de ondergrond voldoende draagkrachtig is, ligt nog niet vast hoe diep de funderingen zullen reiken. Indien de funderingen maximaal tot 130 cm onder het huidige maaiveld reiken, kunnen de hier aanwezige archeologische resten in situ bewaard blijven. Dan is er een buffer van minstens 30 cm ten opzichte van het relevante archeologische niveau. Indien de geplande werken in deze zone dieper reiken dan 130 cm onder het huidige maaiveld dient ook hier bijkomend archeologisch onderzoek plaats te vinden. Deze zone heeft een oppervlakte van ca. 151 m².

Centraal binnen het onderzoeksgebied is er een recente kelder, die tot een aanzienlijk stuk in de C-horizont reikt. Ook in een smalle strook ten zuidoosten ervan, met een oppervlakte van ca. 34 m², is de verstoringsgraad hoog en is het uitvoeren van verder archeologisch onderzoek kosten-baten niet zinvol.

Figuur 46: Overzicht van de nodig geachte maatregelen, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

3 Samenvatting

Bureauonderzoek wees uit dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. De ligging van het terrein binnen de historische stadskern van Herentals, reeds gekende archeologische waarden in de omgeving en historische kaarten die de aanwezigheid van historische bebouwing aan de straatzijde tonen, geven aan dat binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische resten uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd kunnen voorkomen.

Daarnaast stelden we vast dat het terrein gekenmerkt wordt door een gunstige landschappelijke ligging. Bij archeologisch onderzoek net ten zuiden van het onderzoeksgebied werden resten van podzolische aangetroffen. Dit maakt dat we rekening moesten houden met de mogelijke aanwezigheid van oudere relevante archeologische resten dan de middeleeuwen.

Verder zijn de reeds bestaande verstoringen in kaart gebracht en is daar de impact van de geplande werken tegenover gezet. De geplande werken blijken mogelijk een bijkomende negatieve impact op het nog aanwezige bodemarchief te kennen. Gezien de archeologische verwachting voor het terrein was daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Daarop werd een proefputtenonderzoek uitgevoerd om na te gaan of op het terrein relevante archeologische resten aanwezig zijn. Het geeft aan dat op het terrein resten aanwezig zijn die dateren uit de periode vanaf de late middeleeuwen tot nieuwste tijd. In het zuidwesten, langs Hofkwartier, gaat het hoofdzakelijk om laatmiddeleeuwse resten van een woning met muren en vloerlagen (vloer- en leeflagen en tussenliggende ophogingslagen).

In het noordoosten zijn (begraven) ploeglagen, opgebrachte lagen en kuilen aanwezig, die voor het overgrote deel te dateren zijn in de nieuwste tijd. Enkel op het diepste archeologische niveau, aan de bovenzijde van de C-horizont, tekent zich een oudere, mogelijk laatmiddeleeuwse, kuil af. Dit onderste archeologische niveau is door de vrij jonge kuilen vrij sterk aangetast. In het centrale deel, ter hoogte van een recente kelder reikt de verstoring vrij diep, tot een stuk in de C-horizont.

Het potentieel op kennisvermeerdering in geval van verder onderzoek in de vorm van een archeologische opgraving is groot, zeker omwille van het natuurwetenschappelijk potentieel met betrekking tot nader onderzoek van de aanwezige vloerlagen. Het uitgevoerde archeologische vooronderzoek toonde aan dat een waardevolle archeologische vindplaats aanwezig is. Die zal verstoord worden bij de uitvoering van de geplande werken. Daarom worden bijkomende archeologische maatregelen nodig geacht in het kader van de geplande werken.

Een opgraving dient plaats te vinden in een zone van ca. 145 m² in het zuidwesten, die aansluit op Hofkwartier. In het noordoosten is nog niet duidelijk hoe diep er gefundeerd zal worden. Indien dat dieper is dan 130 cm onder het huidige maaiveld, dan dient ook deze zone met een oppervlakte van ca. 151 m² opgegraven te worden, voorafgaand aan de uitvoering van de geplande werken. Centraal binnen het onderzoeksgebied is het bodemarchief ernstig verstoord door een recente kelder en dat is ook het geval voor een smalle aansluitende strook ten zuidoosten. Hier is verder archeologisch onderzoek kosten-baten niet zinvol.

Centraal binnen het onderzoeksgebied is het bodemarchief ernstig verstoord door een recente kelder en dat is ook het geval voor een smalle aansluitende strook ten zuidoosten. Hier is verder archeologisch onderzoek kosten-baten niet zinvol.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Arckens, M./J. De Beenhouwer/R. Paulussen, 2015: *Herentals Hofwarter. Inrichting Sancta Maria fase 2. Archeologische bureaustudie en booronderzoek*, Wijnegem (Fodio Rapport 21).

Claesen, J./R. Van De Konijnenburg/A. Devroe/B. Van Genechten, 2015: *Archeologische opgraving Herentals – Hofkwartier*, Kortenaken (ARCHEBO-rapport 2015/010).

Deville, T./S. Houbrechts, 2021: *Hofkwartier 18 te Herentals, Gemeente Herentals. Nota. Verslag van de resultaten, een landschappelijk booronderzoek en proefsleuven binnen een uitgesteld traject*, Hasselt (Condor-rapporten 676).

Devos, Y./K. De Groote, 2026: *Ieper - De Meersen. Deel 9. Micromorfologische studie van de leemvloeren van twee laatmiddeleeuwse vakwerkhuisen*, Brussel (Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 386).

Reyns, N., 2025a: *Archeologienota Herentals – Hofkwartier 20*, Bornem (Rapporten All-Archeo bv 2300).

Reyns, N., 2025b: *Programma van maatregelen Herentals – Hofkwartier 20*, Bornem (Rapporten All-Archeo bv 2300).

4.2 Websites

Cartesius (2026)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2026)
<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2026)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

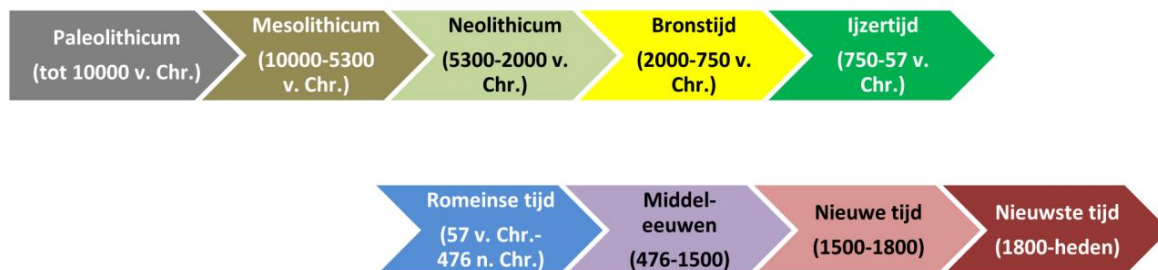
Geopunt Vlaanderen (2026)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2026)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2026)
<https://www.onroenderfgoed.be/onderzoeksbalans-archeologie>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst proefputtenonderzoek: projectcode 2026G11

Plan-nummer	Onderwerp/type	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
P1	Kadasterplan	1:1	Digitaal	04/09/2026
P2	Topografische kaart	1:1	Digitaal	04/09/2026
P3	Plan bestaande toestand	1:1	Digitaal	26/02/2025
P4	Snedes bestaande toestand	1:1	Digitaal	26/02/2025
P5	Kelderplan bestaande toestand	1:1	Digitaal	26/02/2025
P6	Inplantingsplan ontworpen toestand	1:1	Digitaal	26/02/2025
P7	Rioleringsplan ontworpen toestand	1:1	Digitaal	26/02/2025
P8	Snedes ontworpen toestand	1:1	Digitaal	26/02/2025
P9	Kelderplan ontworpen toestand	1:1	Digitaal	26/02/2025
P10	Situering vlak 1	1:1	Digitaal	04/09/2026
P11	Situering vlak 2	1:1	Digitaal	04/09/2026
P12	Allesporen en Allevondsten vlak 1, werkput 1	1:1	Digitaal	04/09/2026
P13	Allesporen en Allevondsten vlak 1, werkput 2	1:1	Digitaal	04/09/2026
P14	Allesporen en Allevondsten vlak 2, werkput 2	1:1	Digitaal	04/09/2026
P15	Profielen en hoogtes vlak 1	1:1	Digitaal	04/09/2026
P16	Profielen en hoogtes vlak 2	1:1	Digitaal	04/09/2026
P17	Fasering vlak 1, werkput 1	1:1	Digitaal	04/09/2026
P18	Fasering vlak 1, werkput 2	1:1	Digitaal	04/09/2026
P19	Fasering vlak 2, werkput 2	1:1	Digitaal	04/09/2026
P20	Advies	1:1	Digitaal	11/09/2026

5.3 Fotolijst

Fotolijst proefputtenonderzoek: projectcode 2026G11

ID	Type	Werk-put	Sector/vak	Vlak	Spoor/ profiel/ vondst	Begin/einde	Vervaardiging	Datum
F1	Werkfoto	/	/	/	/	/	Digitaal	2025
F2	Werkfoto	/	/	/	/	/	Digitaal	03/09/2026
F3	Werkfoto	/	/	/	/	/	Digitaal	03/09/2026
F4	Werkfoto	/	/	/	/	/	Digitaal	03/09/2026
F5	Profielfoto	1	/	1	PR3	AB	Digitaal	03/09/2026
F6	Profielfoto	1	/	1	PR4	BC	Digitaal	03/09/2026

ID	Type	Werk-put	Sector/ vak	Vlak	Spoor/ profiel/ vondst	Begin/ einde	Vervaardi- ging	Datum
F7	Vondstfoto	1	/	1	V01, V02, V03, V04	/	Digitaal	04/09/2026
F8	Profielfoto	1	/	1	PR1	AB	Digitaal	03/09/2026
F9	Profielfoto	1	/	1	PR2	BC	Digitaal	03/09/2026
F10	Profielfoto	2	/	1	PR5	AB	Digitaal	03/09/2026
F11	Vondstfoto	2	/	1	V05, V06	/	Digitaal	04/09/2026
F12	Overzichtsfoto	1	/	1	M1-5, S1-5, L1-8	/	Digitaal	03/09/2026
F13	Spoorfoto	1	/	1	M1-4, S1, S2, L1-3	/	Digitaal	03/09/2026
F14	Spoorfoto	1	/	1	M5, L5-7, S5	/	Digitaal	03/09/2026
F15	Spoorfoto	1	/	1	S5, L5	/	Digitaal	03/09/2026
F16	Spoorfoto	1	/	1	S3, L5-7	/	Digitaal	03/09/2026
F17	Spoorfoto	2	/	1	S7	/	Digitaal	03/09/2026
F18	Coupefoto	2	/	1	S7	AB	Digitaal	03/09/2026
F19	Spoorfoto	2	/	1	S6	/	Digitaal	03/09/2026
F20	Coupefoto	2	/	1	S6	AB	Digitaal	03/09/2026
F21	Coupefoto	2	/	2	S6	AB	Digitaal	03/09/2026
F22	Vondstfoto	2	/	1-2	V07, V08, V09, V10	/	Digitaal	04/09/2026
F23	Spoorfoto	2	/	2	S8, S9	/	Digitaal	03/09/2026
F24	Spoorfoto	1	/	1	S4	/	Digitaal	03/09/2026

5.4 Tekeningenlijst

Tekeningenlijst proefputtenonderzoek: projectcode 2026G11

ID	Type	Onderwerp	Aanmaak- schaal	Aanmaak- wijze	Datum
T1	Profieltekeningen	PR1 AB, PR2 BC, PR3 AB, PR4 BC	1:1	Digitaal	04/09/2026
T2	Profiel- en coupetekeningen	PR5 AB, WP2 VL1 S6 AB, WP2 VL2 S6 AB, WP2 VL1 S7 AB	1:1	Digitaal	04/09/2026

5.5 Dagrapporten

Dagrapporten proefputtenonderzoek: projectcode 2026G11

Datum: 01/07/2026

Werkzaamheden: sloopbegeleiding

Interpretaties: De sloopwerken op het terrein zijn aan de gang. Een deel van de gekende kelder ligt vrij, terwijl het overige deel gevuld is met puin. Er staat water in de vrijgelegen delen van de kelder. Door geen bereik met de GPS kon geen absolute diepte van de kelder worden ingemeten. In een gesprek met de sloopaannemer gaf hij aan dat het de bedoeling is om voor het bouwverlof klaar te zijn. Hij hoopt dat dit zal lukken maar zegt dat het moeilijk is om van het bouwpuin af te geraken in de weken voor het bouwverlof. Mogelijk laat hij zijn kraan staan op het terrein gedurende het bouwverlof. Indien dit het geval is zal hij ze op de opgevolde kelder zetten zodat deze niet in onze weg staat. In de tuinzone staan er momenteel twee afvalcontainers op de locatie van één van de geplande proefputten.

De sloopaannemer bracht de containers en zijn kraan tot op het terrein via een onverhard stuk grond dat tot een weg leidt dat uitkomt aan de parking van de Delhaize. Deze aanrijroute is voor onze kraanman bij het proefputtenonderzoek eveneens het interessants zodat de drukke winkelstraat kan vermeden worden.

Extern advies: n.v.t.

Externe condities: n.v.t.

Aanwezig personeel: Jef Kennis (veldwerkleider)

Datum: 09/07/2026

Werkzaamheden: sloopbegeleiding

Interpretaties: Het proefsleuvenonderzoek zal niet kunnen plaatsvinden voor het bouwverlof. De sloopwerken gaan trager dan gepland, alsook de afvoer van bouwpuin. Ter hoogte van het huis moet de vloerplaat nog uitgebroken en de kelder gesupprimeerd te worden. In de tuinzone staan nog puincontainers op de plek van een van de geplande proefputten.

Extern advies: n.v.t.

Externe condities: n.v.t.

Aanwezig personeel: Jef Kennis (veldwerkleider)

Datum: 04/09/2026

Werkzaamheden: proefputtenonderzoek

Interpretaties: In de westelijke proefput aan de straatkant werden muurresten, lagen en sporen aangetroffen die mogelijk teruggaan tot de nieuwe tijd en zelfs de late middeleeuwen. Enkele vondsten wijzen op een dergelijke datering. Slechts een tiental centimeter onder vlak 1 werd reeds de moederbodem vastgesteld. Er werd dus maar één vlak aangelegd zodoende er nog geen relevante resten beschadigd raken. Voor deze zone zullen we immers een opgraving adviseren. Een deel van de zone is verstoord door het uitbreken van de recente kelders, die niet gesupprimeerd werden zoals oorspronkelijk gepland. Er werden in werkput 1 vier bodemprofielen aangelegd.

In werkput 2 in de tuinzone stelden we enkele kuilen vast die vrij recent van aard zijn. Er werden twee vlakken aangelegd, waarbij het tweede zich op het niveau van de moederbodem bevond. Tot slot werd ook hier een bodemprofiel geregistreerd. Er werd ook een houtskoolstaal uit de onderste ploeglaag ingezameld.

Extern advies: n.v.t.

Externe condities: n.v.t.

Aanwezig personeel: Jordi Bruggeman (veldwerkleider), Jef Kennis (assistent-archeoloog)

5.6 Vondstenlijst

Vondstenlijst proefputtenonderzoek: projectcode 2026G11

Gebruikte afkortingen:

NST: Nieuwste tijd

HOM: Homogeen

Datum	Vondstnr.	Werkput	Vak/ kwadr./ coupe/ profiel	Spor- oor/ muur/ laag	Vlak	Inzamel- wijze	Categorie	Subcategorie	Soort	Vorm	Aantal fragmen- ten					Datering productie	Homogeniteit	Foto/ tekening/ plan
											RF	WF	BF	OF	MAI			
3/09/2026	V01	1		L2	1	Vlak	Aardewerk	Vaatwerk	Rijnlands steengoed (TG 80)	Paarsbruine ijzerengobe			1		1	15	HOM	P12-14, F7
3/09/2026	V02	1		L6	1	Vlak	Aardewerk	Vaatwerk	Grijs aardewerk			1			1	10-16	HOM	P12-14, F7
3/09/2026	V03	1		L7 (Vloc1)	1	Vlak	Aardewerk	Vaatwerk	Grijs aardewerk			1			1	10-16	HOM	P12-14, F7
3/09/2026	V04	1		L7 (Vloc2)	1	Vlak	Aardewerk	Vaatwerk	Grijs aardewerk			1			1	10-16	HOM	P12-14, F7
3/09/2026	V05	2		L9	1	Vlak	Glas	Vaatwerk	Industrieel kleurloos glas	Fles		2	1		1	10-16	HOM	P12-14, F11
3/09/2026	V06	2		L9	1	Coupe	Aardewerk	Vaatwerk	Industrieel wit aardewerk	Kom	3				1	NST	HOM	P12-14, F11
3/09/2026	V07	2		S6a	1	Vlak	Aardewerk	Vaatwerk	Europees porselein	Schotel, blauwe florale decoratie	1				1	NST	HOM	P12-14, F22
3/09/2026	V07	2		S6a	1	Vlak	Glas	Bouw- materiaal	Kleurloos industrieel vensterglas		1				1	NST	HOM	P12-14, F22
3/09/2026	V08	2		S6a	1	Coupe	Aardewerk	Vaatwerk	Industrieel wit aardewerk	Kom met blauw zwiebel- munsterdecor	1				1	19B-20A	HOM	P12-14, F22
3/09/2026	V09	2		S6b	2	Profiel	Glas	Vaatwerk	Fles in groen glas, tekst: Brasseur Herentals	Fles			1		1	NST	HOM	P12-14, F22

Datum	Vondstr.	Werkput	Vak/ kwadr./ coupe/ profiel	Sporf/ muur/ laag	Vlak	Inzamelwijze	Categorie	Subcategorie	Soort	Vorm	Aantal fragmen ten					Datering productie	Homogeniteit	Foto/ tekening/ plan
											RF	WF	BF	OF	MAI			
3/09/2026	V10	2		S7	1	Vlak	Aardewerk	Vaatwerk	Europees porselein				1		1	NST	HOM	P12-14, F22

5.7 Sporenlijst

Gebruikte afkortingen:

L: Licht

LME: Late middeleeuwen

Z: Zand

D: Donker

NT: Nieuwe tijd

ZL: Zandleem

BR: Bruin

NST: Nieuwste tijd

GR: Grijs

Bst: Baksteen

GE: Geel

mo: mortel

OR: Oranje

Hk: Houtskool

Sporenlijst proefputtenonderzoek: projectcode 2026G11

Datum	Spoormr.	Werkput	Sector	Vak/ kwadr./ coupe/ profiel	Vlak	Tek./ plan	Vorm	Aard	Kleur	Textuur	Inclusies	Bioturbatie	Afijfning	Interpretatie	Datering	Spoorassociatie/ spoorrelatie: Jonger dan/Ouder dan/Zelfde als	Vondstrs./ staalrs.
3/09/2026	1	1			1	P12-19	Onregelmatig	Heterogeen, gevlekt	GR OR	Z	Bst, mo	Weinig	Duidelijk	Puinvulling	LME-NT	M1	
3/09/2026	2	1			1	P12-19	Onregelmatig	Heterogeen, gevlekt	GR OR	Z	Bst, mo	Weinig	Duidelijk	Puinvulling	LME-NT	M3, M4	
3/09/2026	3	1			1	P12-19	Rechthoek	Heterogeen, gevlekt	DBR GR	ZL	Hk	Weinig	Duidelijk	Kuil	LME	L5, L7	
3/09/2026	4	1			1	P12-19, T1	Onregelmatig	Heterogeen, gevlekt	GR BR	Z	Plastic, mo, bst	Weinig	Duidelijk	Verstoring	NST	L7	
3/09/2026	5	1			1	P12-19	Rond	Heterogeen, gevlekt	DGR BR	ZL	Hk	Weinig	Duidelijk	Paalspoor	LME	L5	
3/09/2026	6	2			1	P12-19, T2	Afgeronde rechthoek	Heterogeen, gevlekt	DBR GE	Z	Glas, aw, bst, hk	Weinig	Duidelijk	Kuil	NST	L9	L16
3/09/2026	7	2			1	P12-19, T2	Ovaal	Heterogeen, gevlekt	GR DBR	Z	CMO, bot, bst	Weinig	Duidelijk	Kuil	NST	L9	L16
3/09/2026	8	2			1	P12-19, T2	Onregelmatig	Heterogeen, gevlekt	LGR BR	Z	CMO, bst	Weinig	Duidelijk	Puinkuil	NST	L9	L16
3/09/2026	9	2			1	P12-19, T2	Onregelmatig	Heterogeen, gevlekt	DBR GR	Z	Bst, mo	Weinig	Duidelijk	Kuil	LME-NT		L18
3/09/2026	10	1		PR2	1	P12-19, T1	Langwerpig	Heterogeen, gevlekt	BR GR	Z	Bst, mo	Weinig	Duidelijk	Instee M7	NST	M6	

5.8 Lagenlijst

Gebruikte afkortingen:

L: Licht

D: Donker

BR: Bruin

GR: Grijs

GE: Geel

OR: Oranje

BEI: Beige

LME: Late middeleeuwen

NT: Nieuwe tijd

NST: Nieuwste tijd

Aw: Aardewerk (vaatwerk)

Bst: Baksteen

mo: mortel

Hk: Houtskool

Z: Zand

LZ: Lemig zand

ZL: Zandleem

Lagenlijst proefputtenonderzoek: projectcode 2026G11

Opmerkingen	Vondstns./ staalrns.	Spoorassociatie/ spoorrelatie: Jonger dan/Ouder dan/Zelfde als	Datering	Interpretatie/ o pmerkingen	Afijning	Bioturbatie G/W/V	Inclusies: v/z - w/v - sp/br/bm	Textuur (compactheid/ samenstelling)	Kleur	Aardt. Hom./ Het. Gevl. Gel.	Tek./ plan	Vlak	Vak/ kwad/ coupe/ profiel	Sector	Werkput	Laagnt.	Datum
		L21	L2		Zandbed	Duidelijk	Weinig		LGE	Homogeen	P12-19, T1	1			1	1	3/09/2026
	V01	L1	L3		Vloer	Duidelijk	Aw, hk	LZ	DBR GR	Heterogeen, gevlekt	P12-19, T1	1			1	2	3/09/2026
		L2			Vloer	Duidelijk	Hk	LZ	GR DBR	Heterogeen, gevlekt	P12-19, T1	1			1	3	3/09/2026
			M4		Zandbed	Duidelijk		Z	DGE	Homogeen	P12-19	1			1	4	3/09/2026
		S3, S5, M5, L8			Vloer	Duidelijk	Bst, hk	Z	LGE BEI (BR)	Heterogeen, gevlekt	P12-19	1			1	5	3/09/2026
	V02	M5			Vloer	Duidelijk	Aw	LZ	BR DBR	Heterogeen, gevlekt	P12-19	1			1	6	3/09/2026
	V03-04	L3, S4, M5, L8			Vloer	Duidelijk	Aw, hk, bst	LZ	DBR GR	Heterogeen, gevlekt	P12-19, T1	1			1	7	3/09/2026
		S4	L5, L7		Puinlaag	Duidelijk	Bst, mo	Z	OR	Heterogeen, gevlekt	P12-19	1			1	8	3/09/2026
	V05-06	S6, S8	L17		Ap-hor	Duidelijk	Bst	Z	DBR GR	Heterogeen, gevlekt	P12-19, T2	1			1	9	3/09/2026
			L11		Zandbed	Duidelijk	Bst	Z	GE	Homogeen	P12-19, T1		PR4			10	3/09/2026
			L12		Vloer	Duidelijk	Bst, hk	ZL	LBR	Heterogeen, gevlekt	P12-19, T1		PR3-4			11	3/09/2026
		L11	L1		Vloer	Duidelijk	Hk	LZ	DGR BR	Heterogeen, gevlekt	P12-19, T1		PR3-4			12	3/09/2026
			L14		Ap-hor	Duidelijk		Z	DBR GR	Heterogeen, gevlekt	P12-19, T2		PR5			13	3/09/2026
		L13	L15		Opgebracht	Duidelijk	Bst	Z	BR GR	Heterogeen, gevlekt	P12-19, T2		PR5			14	3/09/2026
		L14	L16		Opgebracht	Duidelijk	Bst	Z	LBR GE	Heterogeen, gevlekt	P12-19, T2		PR5			15	3/09/2026
		L15	S6, S8		Opgebracht	Duidelijk	Bst, glas, kalk	Z	GE OR	Heterogeen, gevlekt	P12-19, T2		PR5			16	3/09/2026
		L9	S9		Opgebracht	Duidelijk	Bst	Z	BR (GE)	Heterogeen, gevlekt	P12-19, T2		PR5			17	3/09/2026
		S9			Apb-hor	Duidelijk	Hk	Z	DGR BR	Heterogeen, gevlekt	P12-19, T2		PR5			18	3/09/2026

5.9 Murenlijst

Gebruikte afkortingen:

KMO: Kalkmortel

CMO: Cementmortel

L: Licht

GR: Grijs

GE: Geel

WI: Wit

BEI: Beige

LME: Late middeleeuwen

NT: Nieuwe tijd

NST: Nieuwste tijd

Murenlijst proefputtenonderzoek: projectcode 2026G11

Vondstns./staalrs.	Opmerkingen	Datering	Interpretatie	Kleur mortel	Mortel	Brokken	Bouwtechniek	Afwerking	Materiaal (afm. in cm)	Constructie (muur/vloer/geveel/sokkel)	Tek./plan	Vlak	Vak/kwadr./coupe/profiel	Sector	Werkput	Muurm.	Datum
		LME	Keldermuur	BEI GE	Zacht	Nee	kops- streks afwisselend	Correct	22x9,5x4	Muur	P12-19, T1	1			1	1	3/09/2026
		LME-NT	Muur	BEI LGR	Zacht	Nee	kops- streks afwisselend	Correct	20x10x4	Puinvulling	P12-19, T1	1			1	2	3/09/2026
		LME-NT	Keldermuur	LGR BEI	Zacht	Nee	kops- streks afwisselend	Correct	19x9,5x4	Puinvulling	P12-19	1			1	3	3/09/2026
		LME-NT	Keldermuur	GR LGR	Hard	Nee	kops- streks afwisselend	Correct	19x10x5	Puinvulling	P12-19	1			1	4	3/09/2026
		LME-NT	Fundering	LGR BEI	Zacht	Ja		Correct	/	Puinvulling	P12-19, T1	1			1	5	3/09/2026
		NST	Muur	LGR WI	Hard	Nee	kops- streks afwisselend	Correct	20x9, 5x5	Puinvulling	P12-19, T1	1	PR2		1	6	3/09/2026
		NST	Keldermuur	LGR GR	Hard	Nee	kops- streks afwisselend	Correct	18x8x5	Puinvulling	P12-19, T1	1	PR2		1	7	3/09/2026

5.10 Stalenlijst

Stalenlijst proefputtenonderzoek: projectcode 2026G11

5.10.1 Houtskool

Datum	Monsternummer	Werkput	Vlak	Sector	Vak/Profiel	Spoor/Muur	Laag	Vlak/Coupe	Verzamel-wijze	Volume (geschatte aantal)	Spikkels/ Brokjes/ Brokken	Waardering (--/+ /++)	Doel v.h. staal	Vorbereidende handelingen	Analyse	Foto
3/09/2026	MHK01	2	1				18	profiel	manueel	10	brokjes	+	Datering of soortbepaling			